

Treball de recerca

Lluitant per la igualtat

Agraïments

Primerament agrair a la meva tutora Erica Dotor per haver-me guiat durant tot aquest any; haver-me proporcionat informació de més i revisar-me tota la feina feta; però sobretot per haver-me fet tocs d'atenció quan més ho necessitava.

En segon lloc, agrair a la Rafi i l'Adriana coordinadores del Punt Dona de Llinars del Vallès, que juntes fan possible un servei pel seu poble extraordinari i que sense elles part d'aquest treball no hagués estat possible. I també a la Susana Martori per posar-me en contacte amb elles i acompanyar-me a la xerrada.

També agrair a totes les persones que han realitzat l'enquesta o l'han difós a altres persones

Per últim agrair a totes les meves persones estimades que m'han ajudat en tot moment, i que en més o menys mesura m'han donat suport quan ho he necessitat.

*“Solo cuando nos silencian nos damos cuenta
de la importancia de nuestras voces” – Malala Yousafzai*

ÍNDIX GENERAL

INTRODUCCIÓ.....	3
1. Feminisme.....	5
1.1 Definició i conceptes bàsics	5
1.2 Paper de la dona al passat	7
1.2.1 Origen del feminisme, Olympe de Gouges i els inicis del sufragisme	
1.2.2 El triomf del sufragisme	
1.3 El feminisme del segle XXI	26
1.4 Formes de feminisme.....	30
1.4.1 Feminisme marxista	
1.4.2 Feminisme social	
1.4.3 Feminisme radical	
1.4.4 Feminisme liberal	
1.4.5 Feminisme separatista	
1.5 Organismes en defensa del moviment.....	36
1.6 Països més i menys desenvolupats en aquest àmbit.....	37
1.6.1 Austràlia	
1.6.2 Islàndia	
1.6.3 Canadà	
1.6.4 Noruega	
1.6.5 Suècia	
2. La dona a l'àmbit laboral	41
2.1 El treball femení actualment a un país desenvolupat	41
2.1.1 La doble jornada laboral	
2.1.2 Discriminació salarial	
2.1.3 La maternitat com a discriminació laboral	
2.2 El treball femení actualment a un país subdesenvolupat. Visió general sobre la situació de la dona en aquests països	54
2.2.1 Treballen més per menys	
2.2.2 Qüestió de temps. L'esclavitud de les nenes a les fàbriques tèxtils de l'Índia	
2.2.3 La salut i la mutilació genital femenina	
2.2.4 La discriminació de la dona a l'Aràbia Saudita	
2.3 Relació amb el feminisme.....	63
3 PART PRÀCTICA.....	65
3.1 Enquestes.....	65
3.1.1 Conclusions generals	
3.2 Xerrada amb el punt dona	76

4	CONCLUSIONS	81
5	BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	83
6	ANNEX	88
	6.1 Cronologia	
	6.2 Model d'enquesta	

Introducció

Basant-me en les paraules de Maria Aurèlia Campany “*Feliçment, jo sóc una dona*” vull tirar endavant aquest projecte de recerca. Des d’aquest títol m’endinso en un món vigent, el món de la dona. Però dins d’aquest món hi podem trobar molts àmbits i moltes realitats, i és per això que jo em vull centrar bàsicament en tres aspectes i establir-ne una relació entre aquests: el feminisme, el món de la dona en l’àmbit laboral, la qual serà la part més important i la situació de la dona a països on està discriminada d’una forma exagerada.

I quan parlo de temps passats em refereixo a aquells temps, i bé fins i tot en l’actualitat avui en dia, en què era mal vist que aquestes lluitessin per un valor tan simple i alhora tan complex com la igualtat; un valor del qual segurament moltes de nosaltres, no totes, en podem gaudir gràcies a la lluita realitzada per aquelles primeres dones que no van estar d’acord amb el que vivien i van decidir aixecar-se en contra les pautes marcades per una societat completament masculista. I segurament sense elles avui en dia seguiríem lligades a la figura predominant de l’home, que és per mala sort el que passa encara a molts països subdesenvolupats, on la tradició i els vells costums tenen la màxima importància.

Però no és aquesta lluita i aquest valor de les dones de fa segles l’únic aspecte que em serveix de motor per realitzar aquest treball. Segurament sona com una anècdota però l’altre detonant per fer aquesta tasca han estat les classes de filosofia en els moments que s’ha parlat sobre les tradicions en aquests països subdesenvolupats. I quan dic tradicions, em refereixo a aquelles que recauen sobre les dones privant-les d’algun dret, com podria ser l’ablació del clítoris o els crims d’honor. No és només la pràctica d’aquest tipus de costums tan extrems el que em fa indignar, és el fet que moltes de les qui ho pateixen ho vegin com una cosa normal i a respectar, el fet que no s’intervingui des de l’exterior i el fet que vivint al segle XXI aquestes brutalitats encara puguin tenir lloc i es produeixin sense cap tipus de justificació o motiu sòlid com les tradicions i els costums.

Per tant, des de dades i informació que pugui trobar a la web o en llibres i les enquestes (a joves) i entrevistes que realitzaré a diferents dones (feministes, dones que hagin estat presents en situacions com les esmentades anteriorment, etc.) vull tirar endavant aquest treball de recerca partint d'una hipòtesi que és la següent: podrà existir la idea de feminisme en un país en via de desenvolupament o subdesenvolupat, partint de la idea que en un país desenvolupat la dona encara pateix discriminacions?

Per tant, inspirada per la lluita de les dones del passat, vivint la realitat present i amb ànims de canviar aquesta en un futur, començo el meu treball de recerca.

Part teòrica

1 Feminisme

1.1. Definició i conceptes bàsics

Aquest treball, tal i com apareix a la introducció consta de diferents apartats i tots tenen la dona com a protagonista (aquest és el tema del projecte). Un d'aquests àmbits és el feminisme del qual totes les persones o la majoria d'elles n'han sentit a parlar però potser encara es creen certs dubtes sobre el què és exactament i el què defensa. Per tant, per situar-nos i entendre d'una manera bàsica aquest concepte cal una definició entenedora com la que hi ha a continuació:

Definició segons el DIEC (Diccionari de la llengua catalana):

feminisme

1 1 m. [LC] [SO] [PO] Moviment social que denuncia la submissió tradicional de les dones als homes i promou l'equiparació de drets entre els dos gèneres.

1 2 m. [LC] [SO] Conjunt de teories que al llarg del temps fonamenten la lluita de les dones a favor de l'emancipació.

Per tant, tot i que la paraula "feminisme" engloba diferents punts de vista, més radicals o més objectius, s'entén com a feminisme aquell moviment social i polític que promou, defensa i lluita per la igualtat de drets i deures entre homes i dones. Dit d'una altra manera, el feminisme lluita per l'eradicació de tota discriminació social per motius de gènere. Això no vol dir que el moviment defensi la superioritat de la dona per sobre l'home (no és l'oposat a masclisme), sinó la igualtat és el valor pel qual es guia.

Apart d'aquest aspecte, també cal aclarir dos conceptes: la diferència entre sexe i gènere i també les diferències entre masclisme i feminisme ja que sovint es confonen i això pot provocar certs problemes.

En el primer cas, de forma incorrecta, a vegades s'utilitzen les paraules sexe i gènere com a sinònims, però existeixen importants diferències entre els dos termes.

Malgrat que el sexe determini al gènere, existeixen diferències clares, com veiem a continuació:

SEXE	GÈNERE
<p>El sexe fa referència a les característiques biològiques que distingeixen a l'home de la dona.</p>	<p>El gènere fa referència a les diferències socials entre dones i homes, que han estat apreses i interioritzades al llarg dels anys. Aquestes diferències canvien depenen de la cultura i del moment històric.</p>
	<p>És una categoria construïda social i culturalment, i per tant, s'aprèn.</p>
	<p>El fet que s'aprengui implica que es pot canviar.</p>
<p>Estableix la diferència biològica entre dones i homes.</p>	<p>Estableix la discriminació entre el masculí i el femení.</p>

Aquesta distinció de sexe-gènere és un model teòric que explica com les diferències biològiques entre dones i homes s'han traduït històricament en desigualtats de caràcter social, polític, i econòmica, etc., entre ambdós sexes, protagonitzant les dones el paper secundari en aquest procés, és a dir, esdevenint les més desfavorides en el procés. Aquest sistema distingeix el que és natural i el que és socialment construït, i permet comprendre que el

sexe no és en sí mateix la causa de les desigualtats entre dones i homes, sinó la seva posició de gènere socialment construïda.

Fent referència al segon cas, també trobem que la majoria de vegades es genera una confusió amb aquests dos termes.

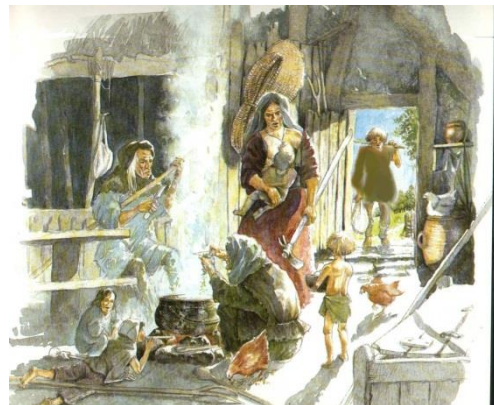
Com la definició ens diu, el feminisme busca la igualtat entre home i dona, és a dir, en cap cas considera superior a la dona. D'altra banda, el masclisme, si que estableix una falsa superioritat de l'home sobre la dona. Actualment, ha aparegut un neologisme el qual és "hembrismo" (en castellà) i sí que el considerariem com l'oposat al masclisme ja que el que fomenta és la superioritat de la dona per sobre de l'home.

Per tant, en conclusió podem dir que a causa de la societat s'ha creat un malentès quan realment entre aquestes dues paraules, feminisme i masclisme, no hi ha res a veure.

Però quins són els seus orígens? Qui va començar tota aquesta lluita? Quin rol tenia la dona durant els segles anteriors?

1.2. Paper de la dona: del passat a l'actualitat

El sexe femení ha representat aproximadament la meitat de la població humana al llarg de la història però pel que sembla aquest aspecte no ha tingut importància ja que excepte alguns personatges il·lustres, gairebé no hi ha hagut constància de l'aportació femenina al procés històric, es pot dir fins i tot que tot just ara comença a tenir-se en compte, i, per tant, el resultat ha estat una història més androcèntrica¹ que altra cosa.

La casa a l'Edat Mitjana

¹ **androcentrisme** *m.* [LC] [AN] Visió del món i de la cultura centrada en el punt de vista masculí.

De manera breu i resumida aquest és el recorregut del paper de la dona dins la societat al llarg dels anys:

Partint de l'Edat Mitjana, període que engloba des del segle V fins al segle XV, la dona com no podia ser d'altra manera jugava un paper de submissió, és a dir, es considerava que aquesta era al llarg de la seva vida propietat d'un home, tant del pare, quan era jove, com del marit, quan el mateix pare entregava la mà d'aquesta en matrimoni, i per tant el fet que aquesta depenia totalment dels homes per poder sobreviure.

Però, n'eren conscients d'aquesta diferència de gènere? D'aquesta desigualtat?

És difícil de determinar el moment en què les dones van tenir consciència de la discriminació que patien i s'hi van rebel·lar. Des de fa molt de temps, algunes dones han desafiat la seva situació, però són casos excepcionals dels quals es conserva molt poca informació.

El segle XVIII: feina, família i noves idees

A partir del segle XV, hi va haver dones, com la francesa Christine Pizan o l'anglesa Mary Astel, que van defensar de manera argumentada els interessos de la dona. Aquest corrent de pensament, conegut com la *querelle des femmes*, va insistir a considerar causants de la situació de la dona els condicionaments socials i no pas els biològics. Això significa que als segles anteriors i a aquest mateix segle XV se li atribuïen a la dona les activitats laborals esmentades anteriorment, a part de la tasca de donar-li continuïtat a l'espècie humana, simplement per la constitució de la naturalesa d'aquesta, en altres paraules, creien que la naturalesa per si sola havia dictaminat les funcions dels dos gèneres. A més, era considerada com un ésser biològicament inferior a l'home (comparada intel·lectualment a deficients mentals i a nens de curta edat). També va reivindicar l'accés a l'educació i a la cultura per a superar la subordinació femenina. Aquest tipus de protesta va continuar fins a la fi del segle XVIII.

Al segle XVIII, tal com passava als segles anteriors la condició de les dones en la societat continuava determinada per l'estat civil. Les dones eren classificades segon la llei i la moral, tal com s'havia esdevingut a l'Edat Mitjana, en solteres, casades, vídues o monges. El matrimoni era una elecció paterna i era, per a les dones, la manera natural de trobar el seu lloc en la societat.

La solteria estava mal considerada, i era habitual que les solteres fossin les filles més petites, perquè sovint les famílies no podien fer-se càrrec del dot que les dones havien d'aportar al matrimoni. L'ingrés en un convent, que era una altra de les sortides acceptades socialment, requeria moltes vegades l'aportació d'una qualitat específica.

Pel que sembla, les vídues van ser les dones que van gaudir de més independència, sempre que comptessin amb patrimoni per sobreviure, ja que estaven deslligades de l'autoritat de qualsevol figura masculina. D'aquí que moltes vegades fossin objecte de murmuracions i prejudicis.

1.2.1 L'origen del feminisme i Olympe de Gouges i els inicis del sufragisme

Orígens (1789-1870)

Com s'ha vist fins ara, durant l'Antic Règim la desigualtat jurídica entre els membres de la societat era "la norma". Els nobles i els clergues gaudien de certs privilegis (monopoli dels alts càrrecs públics, lleis i tribunals especial, etc.) mentre que l'altra part de la població (la gran majoria), no tenien participació política alguna i tampoc gaudien de gaires llibertats (expressió, religió).

En el cas de les dones, la meitat de la població, tal com s'ha esmentat anteriorment només tenien una funció social però limitada a les tasques de casa, a la procreació i a la cura dels fills, així com a la subordinació legal a l'home, pare o marit.

Però tots aquests ideals van començar a canviar amb els diferents esdeveniments d'aquella època: les revolucions liberals-burgeses i la

Revolució Francesa (1789). Aquestes van plantejar com a objectiu primordial la consecució de la igualtat jurídica i de les llibertats i drets polítics, sota el lema de "*Liberté, Egalité et Fraternité.*" en el cas de la segona.

Aviat, però, va sorgir la gran contradicció que va donar lloc a les primeres vindicacions feministes i que va marcar la lluita del primer feminisme: les llibertats, els drets i la igualtat jurídica que havien estat els grans guanys d'aquestes revolucions liberals no van afectar a les dones.

Per tant, és a partir d'aquest moment quan a l'Europa Occidental i Nord-Amèrica s'inicià un moviment, el feminisme, que lluità per la igualtat i les llibertats de la dona. Un moviment de tanta importància i amb pioneres amb tanta valentia com Olympe de Gouges o Mary Wollstonecraft, que mica en mica va transformar les societats europees i nord-americanes.

Olympe de Gouges

Per entendre l'origen del feminisme modern és clau la lluita personal que va portar a terme Olympe de Gouges, tal apassionada defensora dels drets de les dones, que avui en dia, dos-cents anys després de la seva existència, el seu nom segueix fent ressò en el tema de la igualtat entre gèneres. Però qui era, què va fer i per què va ser tan important?

Olympe de Gouges, era en realitat Marie Gouze, nascuda el 1748 filla d'una família burgesa. Com era habitual en aquella època es va casar per imposició dels pares i molt jove, amb tan sols 17 anys, amb un home molt més gran que ella. Molt decebuda pel matrimoni en general, el qual va qualificar de "*Tombeau de la confiance et de l'amour*" (Tomba de la confiança i de l'amor), va quedar viuda l'any següent d'haver-se compromès. Aquest fet és el primer que marca el seu caràcter rebel, ja que es va negar a quedar-se amb el nom de "viuda d' Aubray" (li

Retrat d'Olympe de Gouges

negava certa llibertat adquirida) canviant el nom, a més, per Olympe de Gouges i des d'aquest moment va començar a criticar el concepte de "propietat" de la dona respecte l'home.

Durant els següents anys va emprendre una carrera literària però al que realment es va dedicar va ser a la defensa de l'educació femenina, la participació política i el vot de la dona, així com, la igualtat dins la família i a l'església.

Ja fos per escrit o participant a debats públics, va denunciar els principis de la Il·lustració, els quals defensaven que "tots els éssers humans neixen lliures, iguals i amb els mateixos drets" i també la traïció de la Revolució Francesa cap a les dones, ja que aquestes van ser excloses com subjecte de dret² en la "*Declaració de Drets de l'Home i el Ciutadà*", el famós text legal que va aprovar l'Assemblea Nacional Constituent el 1789. Com a reacció a aquest text i donat que només reconeixia la ciutadania de l'home excloent per tant a la dona, el 4 de Setembre de 1791, ella mateixa publicava la "*Declaració de Drets de la Dona i la Ciutadana*", escrit que començava: "Home, ets capaç de ser just? Una dona et fa aquesta pregunta". En aquesta declaració reclamava el vot femení sota l'argument que "la dona neix lliure i roman igual a l'home en drets. Per tant, si la dona té el dret de pujar al cadafal, ha de tenir també el dret a la Tribuna".

Però Olympe de Gouges va ser pionera en tots els aspectes del feminisme, no només en la defensa del paper polític de la dona sinó també en creure en l'amor lliure i proposar nous drets per la dona dins de la vida personal o familiar, com per exemple, l'eliminació del matrimoni, la defensa d'una llei de divorci o obligar als pares a fer-se càrrec dels nens nascuts fora del matrimoni.

Quasi premonitòriament, el 9 de juny de 1793 va llegir davant de la Convenció el pamflet *Testament politique d'Olympe de Gouges* en el que defensava als girondins, dels quals era partidària enfront dels jacobins, i en

² Es considera subjecte de dret a aquella persona sobre la que la llei efectua imputacions directes, atribuint-li drets i obligacions.

el que afirmava: “Com m’enorgulleix estar de la vostra part i morir igual que vosaltres com una autèntica republicana!”, fet que es va produir fatalment el 3 de novembre d’aquell mateix any al ser guillotinata en compliment a la sentència a mort dictaminada pel Tribunal Revolucionari.

Olympe de Gouges va ser sens dubte una dona valenta i lúcida tant en el seu pensament com en la seva actitud crítica davant les convencions socials, però sobretot va marcar un abans i un després al ser la primera dona en introduir per primera vegada a Europa la idea dels drets de la dona.

El sufragisme

A partir d’aquesta etapa s’enceta la lluita per drets concrets com el sufragisme. Amb aquest fragment del llibre *Experiencias desiguales: conflictos sociales y respuestas colectivas (siglo XIX)* de Mary Nash i Susana Talavera, introdueixo el què significa sufragisme i l’avanç que va suposar per seguir lluitant per la igualtat entre gèneres.

“El feminisme ha estat, com a moviment social, una de les manifestacions històriques més significatives de la lluita empresa per les dones per tal d’aconseguir els seus drets. Encara que la mobilització a favor del vot, és a dir, el sufragisme, hagi estat un dels seus eixos més importants, no es pot equiparar sufragisme i feminisme. Aquest últim té una base reivindicativa molt àmplia que, de vegades, contempla el vot, però que, en altres ocasions, també exigeix demandes socials com l’eliminació de la discriminació civil per a les dones casades o l’accés a l’educació, tel treball remunerat (...)”

Per tant, aquest fragment ens dóna les respostes del que és el sufragisme i el que va suposar: entenem com a sufragisme el moviment internacional de reivindicació del dret de les dones a exercir el vot, que va ser originat als Estats Units a finals de la dècada del 1840, amb una forta promulgació al Regne Unit, i definitivament estès arreu dels països europeus cap al 1865. I, que com he esmentat anteriorment, aquest desig d’arribar a tenir finalment algun dret neix de la consciència que prenen a causa de la discriminació que

les dones patien en aquella època. Tot i això, aquest moviment no va prendre força entre totes les classes socials sinó que van ser sobretot les dones de classe mitjana les qui van tenir un paper més important, i això va ser degut principalment a què aquestes tenien un cert grau d'educació. Les dones de classe baixa, no obstant, van tenir també molt protagonisme encara que no es van unir al corrent fins més tard a causa de la seva vida dedicada profundament al treball i a l'aïllament que patien.

Tanmateix, com més endavant es veurà, hi ha un punt d'inflexió que serà clau per a que les dones comencin a obtenir aquest dret i a sentir-se més valorades dins d'aquesta societat tan androcèntrica.

El segle XIX: de la feina a casa, a les fàbriques.

Durant el segle XIX, les dones van haver de sortir de casa per a treballar a les fàbriques. Paradoxalment, també es va reforçar amb arguments nous el discurs, és a dir, el conjunt de les idees i dels escrits que les relegaven a l'àmbit domèstic. En front d'aquesta situació, les dones van protagonitzar accions per a reivindicar els seus drets que constitueixen les primeres manifestacions col·lectives del feminisme.

De treballadores a obreres

Els estudis actuals realitzats per historiadors sobre l'època de la Revolució Industrial han subratllat la important contribució de les dones com a força de treball. El lloc i les característiques del treball van canviar, ja que de la casa es va passar als tallers i les fàbriques i, en conseqüència, la família va deixar de ser la unitat de producció.

El sistema fabril va substituir el sistema domèstic de producció. Aquest fet va fer que cada cop fos més difícil de compaginar la feina remunerada, realitzada a la fàbrica, amb les tasques domèstiques. Les dones van continuar col·laborant de manera important en el manteniment de la família però el treball industrial les va lligar a una doble jornada laboral.

La majoria de dones establertes en la indústria i el servei domèstic eren solteres. Les casades solien optar per feines estacionals o a domicili, que

podien combinar més fàcilment amb els fills i la casa; sovint deixaven la feina quan es casaven o quan els fills eren petits, d'aquesta manera el treball femení s'adaptava a la vida familiar,

Dones carregadores al moll de Bilbao al segle XIX

Les diferències de gènere també van influir decisivament en les retribucions salarials de les dones treballadores. Durant bona part del segle XIX, els salaris femenins van estar aproximadament un 50 % per sota dels masculins. Aquesta discriminació salarial es justificava argumentant la diferent qualificació i capacitat física d'homes i dones, però el cas és que la feina de les dones estava reservada exclusivament per a elles (segregació).

Els condicionants sobre les dones.

La condició de la dona en la societat estava determinada per la seva funció natural d'esposa i mare. Es considerava natural que la dona es dedicés a procurar el benestar de la família en l'espai privat de la llar.

D'aquesta manera, la feina de les obreres fora de la llar, especialment a les fàbriques, es va començar a veure com un desafiament al model de gènere, cosa que va fer que es condemnés la fàbrica com un lloc sense moral. Moltes dones van haver de realitzar feines extremes a la llar (de cosidores, de barretaires, de guanteres) que encara es pagaven pitjor.

L'exaltació de la vida domèstica i de la maternitat va ser acceptada plenament per tots els grups socials i per pensadors de diverses ideologies. La primera conseqüència d'aquest model va ser que es consolidés la feina

femenina com a accessòria i complementària de la masculina, la qual cosa va permetre justificar la discriminació salarial i la segregació de les ocupacions. Paral·lelament, es va consolidar el model masculí que exaltava la feina de l'home.

La ciència va tenir un paper determinat a l'hora de racionalitzar i legitimar el paper assignat a les dones en la societat. Els metges van insistir a definir les dones com a éssers totalment subjectes al seu sistema reproductiu; per exemple, s'afirmava que la matriu estava connectada amb el sistema nerviós central i que les impressions sobre el sistema nerviós podien afectar el fetus. Es considerava, també, que la dona estava dominada per les emocions i el sistema nerviós, i els homes per les qualitats intel·lectuals. D'aquesta manera, les dones tenien una naturalesa més irritable i eren més propenses a la histèria que els homes. Per això i perquè el seu cos era més dèbil, era natural que depenguessin de l'home. El discurs mèdic va afirmar rotundament que estudiar, llegir o treballar a la fàbrica eren conductes antifisiològiques, perquè cremaven les energies limitades de què disposava el cos i que necessitava per a desenvolupar el sistema reproductiu i, sobretot, per a ser mare.

La resposta de les dones.

Malgrat l'aparent contundència dels arguments culturals i científics clarament androcèntrics i la dura realitat de les dones, no es va aconseguir calmar completament la capacitat de resposta de les dones ni tampoc de frenar el procés de conscienciació sobre la marginació que patien.

Ja hem vist com va néixer als Estats Units i al Regne Unit el moviment sufragista, manifestació col·lectiva del feminisme, que va mobilitzar un gran nombre de dones. La reivindicació de l'equiparació política i legislativa amb els homes d'una manera activa i, de vegades, violenta va obrir el camí per tal que les dones es fessin sentir clarament, al llarg de la segona meitat del segle XIX, en molts aspectes que les afectaven. A més, van aconseguir millores concretes, com ara la promulgació, el 1868, al Regne Unit, de l'Acta de reforma, que va permetre a les dones solteres proletàries de votar en les

eleccions municipals, i el 1882, la promulgació de l'Acta de propietat de la Dona Casada, que va reconèixer el dret de les dones de disposar dels seus ingressos i propietats.

D'altra banda, milers de dones es van mobilitzar en les campanyes contra el vici per a aconseguir la derogació de les lleis estatals que regulaven la prostitució, especialment la Llei de Malalties Contagioses, que atorgava poders a la policia per a qualificar una dona com a prostituta comuna i sotmetre-la registres policials i mèdics. Van defensar les prostitutes denunciant la situació socioeconòmica que patien, i van atacar feroçment la doble moral sexual que condemnava les dones i deixava indemne els homes: l'enorme popularitat d'aquestes accions i d'algunes de les líders, com Josephine Butler, fundadora de l'Associació Nacional de Dames, van impressionar molt la societat britànica.

1.2.2 El triomf del sufragisme

Els canvis polítics, econòmics i socials que van venir lligats al que els historiadors li han denominat "Segona Revolució Industrial", iniciada a la dècada 1870, van provocar una clara acceleració del moviment feminista a finals del segle XIX.

El màxim protagonisme i seguiment del feminisme va estar condicionat pels clars canvis socials als països més desenvolupats.

Als Estats Units va ser a finals del segle XIX i a principis del XX quan aquest va prendre més força, degut principalment a que les feministes americanes van iniciar una campanya molt activa per la consecució del sufragi. Dirigides per Susan B. Anthony (1820-1906), Lucy Stone (1818-1893) i Elisabeth Cady Stanton (1815-1902) i incluídes des de 1890 a l'Associació Nacional Americana pel Sufragi de la Dona (*National American Woman Suffrage Association*) van fer tot l'esforç possible per aconseguir el vot als diversos estats i forçar un canvi de la constitució nord-americana.

Aquest fragment que ve a continuació, escrit per Susan B. Anthony ens demostra l'afany que van portar a terme tant ella com totes les ciutadanes qui lluitaven per una vida més digna i amb més drets:

“Ara que, com a resultat de la lluita per la igualtat d'oportunitats i degut a l'ús de la maquinària, s'ha dut a terme una gran revolució al sector de l'economia, de manera que on pugui acudir un home a guanyar-se un dòlar honestament també hi pot anar una dona, no hi ha forma de rebatre la conclusió que aquesta també li ha d'estar permesa el poder per poder-se protegir. I aquest poder és el vot, el símbol de la llibertat i de la igualtat, sense el qual cap ciutadà pot estar segur de conservar el que posseeix i, per tant, molt menys adquirir el que no té”.

A Gran Bretanya, per exemple, també va ser un dels països importants en aquest moment i com a dades significants podem veure que al 1850 s'observava com el nombre absolut de dones solteres majors de 45 anys havia augmentat entre les classes mitjanes. El matrimoni significava per tant un cert retrocés per moltes dones, no només com a projecte de vida, sinó també com opció econòmica.

Cartell del 1909 dissenyat per l'artista sufragista Hilda Dallas

També al Regne Unit, a principis del segle XX el 70,8% de les dones solteres, entre 20 i 45 anys, tenien un treball remunerat.

Això, per tant, significa que tot i que no va ser fins anys més tard que van aconseguir el dret al vot, les dones van començar a gaudir de certa llibertat i independència dels homes que va servir com a motiu per seguir amb aquesta lluita que els hi acabaria donant aquest dret que durant tant temps havien buscat.

A més, un altre element clau per obtenir el sufragi femení va ser la incorporació de la dona al treball durant la I Guerra Mundial ja que aquestes substituïen als homes que havien marxat al front. La consciència del seu valor social va influir en les seves demandes del dret de sufragi.

A part d'aquest dret al vot, els objectius del moviment feminista van seguir essent els mateixos: la millora de l'educació, la capacitació professional i l'apertura de nous horitzons laborals, l'equiparació de sexes dins la família per tal d'evitar la subordinació de la dona i la doble moral sexual. La gran novetat, però, va venir de l'àmplia mobilització col·lectiva que van saber dirigir les líders del moviment sufragista en els diferents països. Amb els estats anglosaxons al capdavant, l'evolució al món europeu va ser molt diversa:

“(...)El sufragisme va sorgir als països que van adoptar el règim capitalista, països de classe mitjana poderosa i amb uns ideals democràtics assentats en les seves institucions polítiques (...)”

Als països nòrdics amb prou feines es va donar sufragisme a causa de la mentalitat progressista imperant i al pes social de la dona, que van facilitar l'equiparació jurídica dels sexes.

Una evolució diferent va presentar el mosaic de països de l'est procedents dels Imperis centrals: austro-hongarès i alemany, turc i rus. L'enfonsament dels primers després de la Primera Guerra Mundial (Alemanya, Àustria, Rep. Txeca, Polònia) va portar reformes molt progressistes, el vot femení entre elles, sense existència prèvia del sufragisme.

A Rússia va ser possible després d'una autèntica revolució, la bolxevic, que va trastocar els fonaments de l'ordre tradicional.

Incorporació de la dona al treball durant la I Guerra Mundial

En el cas dels estats sorgits de l'Imperi turc, Iugoslàvia, Grècia i Bulgària, el pes de la tradició era encara molt forta i no va haver-hi sufragisme ni reformes profundes a la situació femenina.

Finalment, als països occidentals caldria diferenciar entre els protestants (Anglaterra, Holanda...): més moderns i evolucionats, i més pròspers econòmicament, i els catòlics (Itàlia, Espanya, Portugal...) : endarrerits, tradicionals i conservadors (...) Als països protestants va haver-hi un moviment sufragista fort, i només gràcies a la seva lluita es van aconseguir les reformes i el vot. Als catòlics amb prou feines es va donar el moviment sufragista i només després de molta batalla femenina i molt tarda, cas d'Itàlia, o pel reformisme dels seus governants, cas d'Espanya, es van obtenir aquestes conquestes".³

Per tant, com el text ens indica no a tots els països se'ls va concedir el dret al vot al mateix any, i, per a fer-nos a la idea de quan es va establir a cada lloc, la taula següent ens ho mostra. No cal oblidar, però, que algunes d'aquestes dates són indicatives, ja que per exemple, la majoria de països que van obtenir el dret al sufragi durant un període entreguerres , com

³ Franco Rubio, Gloria Angeles
"Siglo XX" Historia Universal
Madrid, 1983

Espanya, van passar posteriorment per llargues etapes dictatorials en les que el vot femení i masculí, fou suprimit o absolutament corromput.

Nova Zelanda	1893	Suècia	1919
Austràlia	1901	Estats Units	1920
Finlàndia	1906	Irlanda	1922
Noruega	1913	Àustria	1923
Dinamarca	1915	Rep Txeca	1923
Islàndia	1915	Espanya	1931
Holanda	1917	França	1945
Rússia	1917	Suïssa	1971

Per últim, potser molts de nosaltres des de la perspectiva actual i tenint en compte els principis il·lustrats i liberals en els que es basava la reivindicació a la igualtat del vot, ens pot semblar estrany l'enorme oposició (de la qual encara no s'ha mencionat res) a la que va haver de fer front la reivindicació sufragista.

De manera que ¿com es pot explicar la resistència que durant llargues dècades es va enfrontar al dret de sufragi femení?

La resposta és bastant simple, ja que bàsicament els arguments basats en la discriminació per gènere van ser els que van predominar. Això significava que desfer les barreres tradicionals autoritzant

"Dret de vot per la dona"

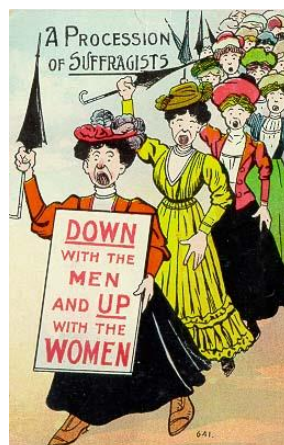
Durant la votació la Sra. Jones recorda que s'ha deixat el pastís al forn (Traducció).

l'accés de les dones a l'espai públic, era considerat com un perill per a l'ordre social establert i pel repartiment de rols per gènere.

Un exemple d'aquesta forta oposició la trobem quan estudiants de medicina d'un hospital de Londres van protestar el 1861 davant la possible presència d'una dona estudiant, Elisabeth Garrett Anderson.

“Nosaltres, els estudiants considerem que els resultats de la barreja de sexes a la mateixa classe poden ser bastant desagradables. És molt probable que els professors es puguin sentir cohibits davant la presència de dones i no poden referir-se a certs fets necessaris de forma explícita i clara. La presència de dones joves com a espectadores a la sala d'operacions és una ofensa als nostres instints i sentiments naturals, i està destinada a destruir aquells sentiments de respecte i admiració que tot hom sent cap a l'altre sexe. Aquests sentiments són un signe de civilització i refinament.”⁴

A més, molts homes i malauradament moltes dones estaven convençuts que qüestionar obertament el prototip femení d'àngel” i “reina” de la llar, suposaria dilacions respecte al futur de l'estructura familiar i de la seva capacitat com a reproductora del sistema social. De fet, va ser aquesta percepció del sufragisme com una amenaça a la família el que va impedir la seva acceptació social.

Una manifestació sufragista "A baix els homes, amunt les dones"

⁴ Estudiants de medicina de l'hospital Middlesex (Londres) protestant el 1861 davant la possible presència d'una dona estudiant, Elisabeth Garrett.

El cas britànic és potser el millor exemple de mobilització anti-sufragista, no només entre els homes sinó també entre les dones.

Al novembre de 1908, es va fundar a Londres la Lliga Nacional de Dones Anti-Sufragi (*Women's National Anti-Suffrage League*). Les líders d'aquesta associació insistien en que la gran majoria de les dones britàniques no estaven interessades en aconseguir el dret al vot i advertien contra el perill que un petit grup de dones organitzades forcessin al govern a canviar el sistema electoral. Un bon exemple de la mentalitat d'aquestes dones el podem veure en una publicació d'un diari en el que a més citant també una frase de Lady Jersey, presidenta de la secció East Grinstead de la Lliga Anti-Sufragista en una trobada el 1911. Va afirmar estar completament en contra de l'extensió del dret al vot de les dones, ja que, pensava que no només no portaria cap bé al seu sexe, sinó que, pel contrari, faria molt de mal.

Citant les paraules de Lady Jersey:

"No poseu sobre nosaltres un pes addicional".

Les dones, en la seva opinió, no eren iguals als homes ni en resistència, ni en energia, inclús, en el seu conjunt tampoc, en intel·ligència.

Oposats al sufragi femení

No obstant això, la realitat econòmica i política de la I Guerra Mundial i de la seva conseqüent postguerra, va obligar un canvi de mentalitat a totes aquestes dones i homes que s'hi oposaven.

El segle XX: cap a la igualtat de drets

Les dirigents sufragistes pioneres ja havien abandonat la lluita política a començament del segle XX, i es va iniciar una revisió de les idees que van servir de base al sufragisme. Van perdre força les que pretenien aconseguir el desenvolupament individual de les dones i es va insistir més en els aspectes lligats al paper de mares i d'esposes. Algunes associacions van continuar lluitant per obtenir millores puntuals, però, en general, el moviment va perdre unitat en veure com s'havia satisfet la principal reivindicació i en iniciar-se algunes tímides reformes de la legislació, que eren menys discriminatòries amb les dones. El dret de vot, a mesura que es va anar aconseguint, va deixar de ser una reivindicació, i el feminisme va perdre protagonisme com a moviment social.

Alguns signes externs, com ara l'ús de vestits més lleugers, o el fet que les dones fumessin o conduïssin, semblaven indicar que alguna cosa havia canviat en la condició social de les dones.

La Primera Guerra Mundial va comportar el trencament passatger amb els papers assignats a les dones. Es van incorporar massivament a les fàbriques per proveir els exèrcits, i van assumir l'organització de les famílies i de molts serveis socials.

Posteriorment, durant el període d'entreguerres, el retorn a la llar i el prototip tradicional de dona es van accentuar, sobretot sota el règim feixistes

Després del parèntesi de la Segona Guerra Mundial, es va imposar un nou model cultural que insistia a recloure les dones a la llar. Les polítiques a favor de la natalitat impulsades pels Estats per superar les pèrdues demogràfiques també hi van influir.

Durant la postguerra, en els països capitalistes més desenvolupats es va anar produint de mica en mica la incorporació de les dones al món laboral i a l'àmbit públic. Aquest fenomen va provocar una lenta però profunda transformació en la distribució dels papers assignats a les dones i als homes. Aquest procés va culminar en una segona onada de feminisme que va radicalitzar les posicions i ha marcat l'evolució de la societat fins a l'actualitat.

Cartell on apareix Rosie, la rebladora, i que es va convertir baix el lema "Podem fer-ho" en un icona del feminisme als Estats Units durant la II Guerra Mundial

La segona onada del feminisme

A la fi dels anys seixanta, la confrontació de les classes socials es va estendre i, alhora, es va radicalitzar a causa de l'aparició d'uns moviments (estudiantils, pacifistes...) que qüestionaven aspectes de l'organització de la societat sorgida arran del desenvolupament del capitalisme.

En aquest ambient de descontentament es va produir una crisi de valors que va desembocar en protestes contundents, com la del maig del 68 a França o la protesta contra la intervenció nord-americana al Vietnam, i es van buscar models alternatius per a molts aspectes de la societat. En aquest esclat de protestes cal incloure-hi el ressorgiment del feminisme, per part de dones

que es van conscienciar de la marginació que sofrien fins i tot dels moviments radicals.

El nou feminisme o moviment d'alliberació tenia uns objectius molt més amplis. Per exemple, va qüestionar la divisió de papers entre homes i dones i els valors, com l'individualisme, la violència o la competitivitat, associats al sexe masculí, i també la concepció sobre la sexualitat femenina i la maternitat. La reivindicació de les feministes per poder decidir sobre el seu cos i sobre la maternitat anava lligada a la difusió dels nous mètodes anticonceptius i a la petició que l'avortament no fos penalitzat. Gràcies a aquests mètodes, la maternitat va passar a ser un fet voluntari i desitjat, no una imposició que obstaculitzava el plaer. Lligat a aquest aspecte cal mencionar que la lluita homosexual es va unir a la feminista per aconseguir la revolució sexual, la qual va suposar una transformació de les relacions sexuals, afectives i sentimentals de gran importància per a les societats actuals. Els canvis que aquesta va aconseguir (augment de les taxes de divorci, augment de les taxes dels habitatges monoparentals, descens del nombre de fills per dona, augment del nombre de treballadores, etc.) han provocat el que l'Església i la dreta denominen "la crisi de la família tradicional", que tot i això ha diversificat i enriquit les formes d'estimar-se, de crear i mantenir una família.

D'altra banda, el nou feminisme va denunciar i continua denunciant que la igualtat jurídica o de drets no elimina la desigualtat d'oportunitats entre homes i dones, per la qual cosa persisteix la desigualtat de fet o la desigualtat en la realitat quotidiana de les dones. També la situació de les mestresses de casa, la feina de les quals és considerada improductiva.

A part de l'entrada massiva de les dones en la mà d'obra remunerada a partir de la Revolució Industrial d'Occident (veure apartat 1.2), pel que fa a temes educacionals i laborals, l'accés de la dona a l'ensenyança secundària i a la superior, i a la formació professional va produir un avanç molt gran en aquest sentit ja que s'ha aconseguit accedir a professions antigament prohibides per a nosaltres. A més, la lluita de les dones feministes dels anys

80 va derivar en salaris dignes, jornades reduïdes, baixa maternal i paternal, hores de lactància, etc. i un augment de les dones empresàries.

L'Organització de les Nacions Unides (ONU) va declarar el període 1975-1985 Decenni de la Dona, i amb aquest motiu es van fer moltes accions que van ajudar a la conscienciació de la dona i a la necessitat que assolís la igualtat d'oportunitats respecte a l'home. El moviment feminista ha organitzat conferències mundials, com ara la de Pequín del 1955, on s'han analitzat, per exemple, les relacions entre gènere i pobresa.

Després de Pequín, les reivindicacions en els països occidentals han tingut dos fronts: posar fi als reductes⁵ tancats a les dones i aconseguir eliminar el nombre de maltractaments. En el primer cas, es va aconseguir “destruir dos fortificacions masculins”: l'Institut Militar de Virgínia –i, darrere seu, totes les escoles militars nord-americanes- i la Filharmònica de Viena.

La lluita contra els maltractaments a la dona és moltes vegades indirecta: oferir acolliment a la dona maltractada i donar-li possibilitats d'aconseguir habitatge i feina. Aquest problema de violència a la llar remou avui les consciències quan es tracta de maltractaments als nadons i fills petits, que es donen en totes les classes socials.

Per últim, cal dir que tot i que encara hi hagin molts aspectes on s'ha de seguir lluitant per acabar amb les desigualtats, com s'ha vist en aquest resum del camí de la dona durant el passat, hi ha hagut grans avanços i com veurem al següent apartat s'ha de seguir millorant i progressant per a que finalment totes les dones puguin gaudir d'un món sense discriminacions.

1.3. El feminisme del segle XXI

Les lluites feministes dels anys 70 van provocar una revolució i van promoure una sèrie de canvis institucionals, legals, polítics i econòmics de molta importància per a la societat occidental. Els triomfs més importants de la revolució feminista en molts dels països occidentals van ser, com s'ha dit anteriorment, el sufragi universal, la legalització de l'avortament i la llei del

⁵ Reductes: construcció militar no gaire gran i completament tancada

divorci. Gràcies a aquesta lluita en la qual algunes dones van perdre la vida, i altres van resultar ferides, empresonades, represes i assetjades, avui en dia les dones occidentals som autònomes, no propietat d'un pare o un marit, podem participar en la política (als països democràtics), treballar a canvi d'un salari i tenir independència econòmica. Molts d'aquests drets, però, a Espanya no van arribar fins que el país va deixar de ser una dictadura.

Segons Helen Fisher, una antropòloga canadenca que estudia el comportament humà, tots aquests fets configuren un dels fenòmens més extraordinaris de la trajectòria de l'ésser humà perquè suposa la reaparició de la dona amb poder econòmic després de molts segles d'opressió pel simple fet de néixer dones. Fisher afirma en diferents articles i entrevistes que les dones de tot el món estan recuperant gradualment el pes econòmic que posseïren centenars i milers d'anys enrere, i arriba a afirmar que estem en el que podria ser "l'Era de la dona". Per ella i per moltes altres dones, el gran triomf de la lluita feminista no ha estat només alliberar a les dones sinó que els homes també es beneficien i s'han beneficiat d'aquests assoliments socials. Per exemple, ja no tenen la càrrega de ser l'únic proveïdor de recursos per la família, i tenen la sort de relacionar-se amb dones autònomes que ja no depenen econòmicament d'ells. A més, gràcies a la lluita feminista poden responsabilitzar-se del paper com a pares i companys, assumir part de les tasques domèstiques i poden criar i educar als seus fills, tot i que com es veurà a l'apartat 2 aquestes feines les segueixen duent a terme majoritàriament les dones.

Tots aquests temes es poden resumir dient simplement que els fets més importants que s'han i s'estan assolint, s'estan duent a terme en l'àmbit personal, és a dir, en les relacions entre les persones en la seva vida quotidiana, en la conquesta de l'autonomia, la independència, compartir des d'una posició d'igualtat, etc. El que està clar, però, és que encara queda molta lluita per endavant sobretot en l'àmbit laboral en els països més desenvolupats, i en la majoria d'àmbits en els països en desenvolupament. A països com Espanya, França o Itàlia, a mesura que la crisi econòmica avança les condicions de vida de les dones van empitjorant i molts dels

triomfs socials i polítics es van eliminant. Un exemple actual és la “Llei de l’avortament” del Ministre Gallardón a Espanya, que retrocedeix fins als temps franquistes, durant els quals les dones riques anaven a avortar a Londres i les pobres morien dessagnades o víctimes de diverses infeccions.

Cal no oblidar tampoc que la gran lluita del feminisme actual és contra la violència de gènere i els “femicidis” neologisme que fa referència a l’assassinat de dones per raons de gènere. Moltes dones segueixen morint diàriament en mans de la violència masculista, les nenes a països subdesenvolupats encara són mutilades genitalment, milions de joves són segrestades i esclavitzades sexualment a més de violades, i, existeixen moltes més dones analfabetes que homes.

Personalment, crec que dins de tota aquesta lluita cal parar una gran atenció a la lluita de les dones àrabs que a més ha tingut molta importància en tot aquest seguit de revolucions produïdes en països orientals. Sortir al carrer en els països més repressius és un acte de valentia extrema, perquè la repressió és el doble de cruel per a elles.

Una figura que rep tota l’admiració tan meva com de milers de persones arreu del món és la de la Malala Yousafzai recent guanyadora del Premi Nobel de la Pau amb tan sols 17 anys. A grans trets aquesta noia pakistanesa és coneguda pel seu activisme a favor dels drets civils, especialment els drets de les dones a la vall del riu Swat, on el règim talibà ha prohibit l’assistència a les escoles de les nenes.

I també destacar als milions de dones de ciutats d'arreu del món que surten al carrer cada 8 de Març (Dia de la Dona) per exigir igualtat, llibertat i drets fonamental, per recordar totes les dones assassinades (violència de gènere), per protestar per les retallades de la despesa social, i la discriminació de les dones en tots els àmbits polítics, socials i econòmics, es trobin en el país que es trobin.

Als països desenvolupats s'estan eliminant molts dels triomfs obrers i de lluita feminista, i als països subdesenvolupats s'han d'aconseguir tots aquests objectius i és per això que ara més que mai és necessària una lluita global. Ha de ser necessàriament global perquè en aquesta hi cabem dones blanques, de color, gitanes, asiàtiques, romanès, mestisses, etc. Hi cabem les nenes, les adolescents, les adultes i les ancianes; les atees, les cristianes, les musulmanes, les budistes, les agnòstiques; les bisexuals, les lesbianes, les heterosexuals; les riques, les de classe mitjana, les pobres; les discapacitades, les analfabetes, les intel·lectuals, les de camp i les de ciutat.

Com diu Cèlia Amorós, filòsofa espanyola teòrica del feminisme, únicament es pot afrontar la desigualtat configurant pactes entre dones cada vegada més amplis i més sòlids. Les dones sempre han tramut xarxes de solidaritat i ajuda mútua entre elles, de vegades en petits grups, com les famílies, i d'altres vegades les unions s'articulen políticament, per això centenars de dones surten al carrer a demanar més igualtat, drets i llibertat, junt amb altres grups com l'ecologisme, el pacifisme o el sindicalisme,

En conclusió, el feminisme del segle XXI té com a gran repte la globalització, perquè la desigualtat és un fenomen global en gairebé totes les cultures del planeta, la lluita i la seva eliminació també ho han de ser. I perquè ho pugui ser és essencial la unió, les ajudes d'unes amb les altres, l'intercanvi d'informació, la convocatòria de protestes internacionals, i treballar amb tots aquells moviments socials que lluiten per un món millor.

1.4. Formes de feminisme

En primer lloc, és fonamental establir una distinció entre el feminisme com a moviment i el feminisme com a ideologia. El primer busca revolucionar les relacions entre els dos gèneres, és a dir, es refereix a la lluita de les dones per la igualtat de drets i oportunitats, tant en les seves vides privades, com en les activitats econòmiques i polítiques. En canvi el feminisme com a ideologia implica una sèrie de principis que no pertanyen necessàriament a totes les dones, però que tampoc es limita a un cert grup de dones.⁶ Per aquesta raó existeixen diferents corrents feministes, cadascun d'ells tractant d'incorporar els diferents punts de vista que existeixen entre i sobre les dones. De forma general, el feminisme i les seves variants, es constitueixen sobre nocions com la llibertat, l'autonomia i l'emancipació. Tot i això, els diferents tipus de feminisme fan diferents contribucions al desenvolupament de la societat. Per aquesta raó, a continuació, hi ha establert una classificació sobre alguns dels corrents feministes més representatius, ja que és impossible incloure tots els punts de vista sobre el feminisme.

1.4.1 Feminisme marxista

Aquest corrent està basat en els plantejaments de Marx, per tant es centra en les desigualtats de poder entre homes i dones. La teoria marxista feminista argumenta així que l'opressió de la dona es produeix en un context capitalista, essent aquest el causant de la desigualtat econòmica i política i de la dependència de la dona. A més, és aquest sistema capitalista basat en una societat per classes el deriva en un sistema patriarcal. És per això, que per aconseguir l'alliberació femenina és fonamental acabar amb el capitalisme, ja que aquest fet implicaria l'eliminació de les desigualtats dintre de les relacions socials entre els dos gèneres.

Un dels crítics de la teoria marxista feminista és l'economista austríac Ludwig von Mises, el qual senyala que el capitalisme ha produït nombroses avantatges per les dones al proveir una xarxa de seguretat per a aquestes.

⁶ Nancy Cott, *The Grounding of Modern Feminism* (New Haven i Londres: Yale University Press, 1987)

Von Mises senyala també el contracte marital com un dels grans guanys de la dona en el context capitalista, ja que és una contribució a l'alliberació femenina.⁷

1.4.2 Feminisme social

Àmpliament lligat al feminisme marxista es troba la teoria social feminista, la qual rebutja qualsevol noció d'individualisme, és a dir, aquest corrent substitueix a l'individu per la comunitat. Igual que el punt de vista feminista marxista, el feminisme social assenyala al capitalisme com a font important de la repressió de la dona però té com a objectiu una reforma social. La subordinació de la dona està vista com a una forma d'opressió que serveix als interessos del capital i de la classe dominant. En altres paraules, aquest corrent es centra en grups (tant homes com dones) els moviments dels quals es caracteritzen per la lluita per elevar l'estatus legal i civil de la dona. Una de les grans aportacions d'aquesta teoria social feminista és que posa els drets de la dona i l'alliberació femenina com a prioritats dintre d'un context que va més enllà de la lluita de classes. Per tant, basat en les nocions marxistes, aquest corrent busca generar un canvi de no només el sistema de producció, sinó també una profunda transformació social, que inclou aspectes culturals, educatius, sexuals, familiars, etc.

Van treballar en aquest corrent la feminista alemanya Clara Zetkin i la russa Alexandra Kollontai.

⁷ Ludwig Von Mises, *The Anticapitalist Mentality* (Indianapolis: Liberty Fund, 1996), 102.

1.4.3 Feminisme radical

Aquesta teoria feminista va tenir el seu inici en la segona onada del feminisme cap als anys 60 i estableixen l'opressió de la dona com la forma més profunda de violència. Les feministes radicals argumenten que és la institució social del gènere, és a dir el fet de ser home o dona, i no el sistema econòmic, l'origen de l'opressió de les dones; en altres paraules, la causa de la seva subordinació està en la institució patriarcal i no en el capitalisme. Aquesta opressió s'explica a partir d'una divisió bàsica social entre homes i dones que té com a base el sistema patriarcal, dintre del qual s'exposa a l'home com a l'opressor. Són per tant les relacions patriarcals les que donen lloc no només a la repressió a les dones, sinó que també a altres formes de desigualtats en la societat com ho són les de: classe, racial, ètnica, sexual, etc.

Plantegen que s'han de canviar les relacions de poder, generades a partir del sistema patriarcal, com a mitjà per a l'eliminació de l'opressió de la dona. En paraules de Charlotte Bunch, una de les representants del feminisme radical:

“L'objectiu principal és que les dones guanyin poder per així eliminar la societat patriarcal i crear-ne una de més humana”.

Com a part de l'estratègia per a complir aquest objectiu, el corrent radical feminista té com una de les seves prioritats crear consciència.

Per últim, aquesta tendència feminista troba la seva màxima defensa en el llibre anomenat "*Política sexual*" (1970) de Kate Millet. En ell ressalta la rellevància del paper de la sexualitat en la subordinació de les dones, destinades a ser simples productores, i a través d'aquest hi denuncia com els valors liberals són només aplicables als homes. Aquesta també defensava que el lesbianisme és l'única via per desenvolupar plenament la sexualitat femenina, sense que hi intervinguin relacions de poder..

1.4.4 Feminisme liberal

Aquesta forma de feminisme és potser la més coneguda i a grans trets aquesta planteja que la dona es subjecte d'opressió i discriminació dintre de la societat. Tenint això en compte, les liberals feministes busquen la igualtat d'oportunitats, cosa que és fonamental per l'alliberació de la dona. Creuen que la desigualtat ve donada principalment pel poc valor que se li atorga a la dona, visiblement menor al valor que se li atorga a l'home. Per tant, aquesta teoria busca el reconeixement de la dona com a individu així doncs, es necessària una reorganització econòmica i una profunda transformació en la distribució de la riquesa. El reconeixement del valor de la dona implica l'eliminació de la discriminació per gènere igual que l'ampliació dels drets de la dona (igualtat de drets entre homes i dones). A més, opta per la participació democràtica de la dona en l'Estat Liberal, per tant seria una de les bases del sufragisme.

1.4.5 Feminisme separatista

El feminisme separatista és un corrent feminista que defensa la separació d'homes i dones en la societat, o bé perquè es consideren que els homes i les dones són en essència diferents i aquesta unió perjudica les dones, o bé perquè es considera que els rols de gènere són construccions socials amb les quals s'han d'acabar, essent necessària prèviament una conscienciació massiva de les dones, fet que no és possible mentre aquestes tinguin relacions amb els homes, pel fet que aquests generalment no s'oposen al patriarcat. Aquestes feministes han identificat als homes com a enemics, ja que aquests són els que configuren una societat patriarcal. En

conseqüència, les feministes separatistes afirmen que l'única solució efectiva per aconseguir el benestar de les dones és que la seva existència sigui el més independent possible dels homes, tant sexual, com emocional i materialment. Aquesta posició ha donat lloc a pràctiques com la prohibició de l'ingrés de nens a les guarderies feministes i als centres de dones. Una de les feministes separatistes més importants és Sheila Jeffreys, figura molt influent pel moviment feminista lèsbic.

Totes aquestes tendències feministes tenen diferències i com s'ha dit anteriorment, n'hi ha moltes més, com per exemple: l'ecofeminisme, que es refereix a la capacitat de les dones com a impulsores d'una revolució ecològica que comporti una nova estructura relacional de gènere) i els seus derivats, el feminisme de la diferència, el feminisme cultural, el feminisme post-modern o el ciberfeminisme. Tots aquests grups han participat conjuntament en jornades feministes que han servit per donar vida al moviment, al mateix temps que s'han desenvolupat activitats conjuntes de diversos tipus, sobretot entorn de temes com el divorci, la violació i l'avortament. També s'han creat diferents institucions per coordinar tots aquests moviments.

Però, el moviment feminista s'ha negat a què aquesta coordinació es transformés en una organització clàssica per dues raons principals. En primer lloc, perquè les feministes no volen introduir nocions de jerarquia i poder dins del moviment i per tant, no hi ha dirigents i s'intenta que tampoc existeixin líders que es converteixin en portaveus úniques dels diferents corrents. En segon lloc, la idea de coordinació sorgeix com una forma de garantir que els diferents grups que es sentin vinculats al feminisme es respectin mútuament. Que totes les reivindicacions feministes que les dones plantegen puguin ser assumides pels altres, a partir del concepte de solidaritat entre dones.

Per últim, el que està clar és que tots aquests grups tenen en comú el fet de lluitar per un món millor per la dona, a partir, principalment de dos àmbits. Primerament, les feministes en reivindicar que el personal també és polític,

senyalen que si es vol construir una societat en la qual es produeixi efectivament l'alliberació de la dona, no serveix únicament produir transformacions socials: els canvis han de ser més profunds, englobant tant a la societat com a les persones. Així mateix, el fet de lluitar per la creació de societats en les quals se superi l'opressió a la dona suposa contribuir a la construcció d'un món millor per a tots: dones, homes, nens, nenes, ancians i ancianes.

Tot i l'entusiasme i el sentiment d'unitat que va caracteritzar els primers anys del moviment feminista ha seguit un període en què es van diferenciant els grups, en que les diferències es transformen moltes vegades en contradiccions i en què apareixen més trets de lideratge i poder del qual s'hagués volgut. Al mateix temps, el feminisme s'enfronta també amb dos grans problemes.

El primer és que les característiques mateixes del feminisme el fan vulnerable a la manipulació. El que això significa, és que diferents partits polítics manipulen els ideals del moviment i la ideologia feminista fet que és probable que segueixi passant.

El segon problema és que és fàcil distorsionar o no entendre el que el feminisme planteja. Aquesta distorsió, que alguns mitjans de comunicació fan evident i amb mala fe, en altres casos és només un reflex de la desorientació que moltes de les activitats feministes produeixen inclús entre les dones, i també els homes que hi participen. Per una banda, els partits polítics, les organitzacions sindicalistes i altres grups polítics, tant d'esquerres com de dretes, desconfien del desordre de les feministes. És a dir, la falta de dirigents o d'òrgans de poder amb què vincular el feminisme fan donar la sensació que el moviment és poc creïble o bé una ideologia anàrquica en molts dels casos.

Per una altra banda, les feministes, al reivindicar temes que tenen a veure amb tabús i prejudicis, produeixen temor i resistència en un gran nombre de persones.

Però, com està dit a l'apartat 1.3 el repte més gran del feminisme actual és, a part de lluitar contra aquestes adversitats, globalitzar-se i trencar amb tots aquests pensaments que es tenen sobre el moviment.

1.5. Organismes en defensa del moviment

La discriminació que pateixen les dones ha estat objecte de preocupació comuna a tot el món i això ha propiciat, que les agrupacions que tenen com a finalitat acabar amb aquesta, estenguessin la seva lluita, cada vegada més intensa. Algunes d'aquestes agrupacions són seccions d'importants organitzacions internacionals, altres són agències o instituts d'investigació feminista, també hi ha xarxes d'activistes que aglutinen a dones de tot el planeta o organitzacions que actuen a un país (o països) determinat. Però el que tenen en comú totes elles, és l'interès per analitzar, combatre i transformar les societats patriarcals.

Sobre el panorama internacional s'hi troben organitzacions molt desiguals, pel que fa al seu impacte, influència i inclús discurs a favor de les dones i el feminisme. En primer lloc, institucions internacionals on la qüestió de la igualtat de gènere pren molta importància dins de la mateixa organització, per exemple l'ONU Dones, una entitat que forma part de les Nacions Unides o l'*Institut Europeu per a la Igualtat de Gènere* (EIGE), una agència creada per la UE per a la defensa de la igualtat de gènere.

També existeixen altres organitzacions amb una intencionalitat informativa clara però de caràcter més independent, com per exemple el Centre d'Investigació per a l'*Acció Feminista* (CIPAF).

D'altra banda, associacions que enfoquen la seva activitat cap a qüestions més concretes són per exemple *Ni putes ni soumises*, que lluiten contra tots

els casos d'homicidi de barris francesos. Similars a aquest grup hi ha *Guerrilla Girls* que fa front al sexisme en tots els espais d'expressió d'una manera humorística i mitjançant imatges escandaloses.

Per últim sobre l'àmbit internacional trobem agrupacions com *l'IANSA Women's Network*, que congrega a dones activistes d'una llarga llista de països, o *National Organization for Women*, ubicada a un sol país encara que compta amb una influència molt gran arreu del món.

En àmbit espanyol també hi ha moltes xarxes feministes i moltes d'elles estan coordinades per la *Coordinadora feminista*, que té molt reconeixement social. A cada comunitat autònoma hi ha nombroses agrupacions que cada vegada prenen més i més força.

A part de tots aquests grups, durant la història hi ha hagut nombroses dones representants del moviment feminista, i cadascuna d'elles ha aportat el seu granet de sorra perquè avui en dia aquesta lluita cap a la igualtat de gènere es mantingui viva, des de Cleopatra, que ha estat l'única dona al capdavant d'un imperi, fins a la Malala Yousafri, l'última guanyadora del Nobel de la Pau.

1.6. Països més desenvolupats en aquest àmbit

Aquest apartat és segurament el més relatiu de tot el projecte, ja que no hi ha una veritat absoluta sobre quins són els països on les dones tenen una major igualtat de drets amb els homes. Moltes estadístiques coincideixen en alguns països però no n'hi ha cap que estableixi els mateixos al cent per cent. Així doncs, personalment, he establert aquesta classificació dels cinc països més feministes, considerant el terme feminista per referir-se a països que lluiten i que han avançat en gran mesura cap a la igualtat de gèneres.

1.6.1 Austràlia

Austràlia va ser un dels primers països a atorgar el dret a vot a les dones, exactament el segon per darrere de Nova Zelanda, el seu país veí. Aquest

fet, està clar, que va suposar un gran triomf per les dones d'aquella època i va donar peu a què seguissin lluitant amb molta més força.

Actualment, però, els avenços en quant a la igualtat en aquest país porten poc temps, però ja han aconseguit grans coses com la Llei d'Igualtat de Gènere al Treball. Una de les mesures que conté aquesta llei, és l'ajuda a les empreses a entendre que han de contractar el mateix nombre de dones que d'homes. El 2010 van entrar en joc noves polítiques per ajudar a les dones més pobres, i per tant amb un major risc de caure malaltes. L'educació també és molt efectiva, ja que la majoria de dones tenen estudis superiors.

A més, tenen a una dona com a primer ministre i governant del país, Julia Gillard. Des del seu reconeixement, ha millorat enormement la situació de les dones a Austràlia i cal dir que ha estat la primera dona a governar el país.

Tot i aquests canvis produïts en tan poc temps però que són molt favorables per a la dona, Austràlia encara té un llarg camí per recórrer perquè la violència que pateixen les dones, especialment en grups minoritaris, és molt alta. Però, gràcies a l'estreta relació del país amb l'ONU s'està aconseguint a poc a poc, que la violència disminueixi.

1.6.2 Islàndia

El fet que Islàndia figuri a la llista no és sorprenent, ja que és un dels pocs països del món que té una mirada objectiva de les qüestions de gènere i pren mesures al respecte. Per exemple, va prohibir els clubs de striptease l'any 2010 (aquests clubs són moltes vegades un lloc on la dona és tractada com un objecte al qual observar o similars) però no per raons religioses sinó que per raons feministes, essent l'únic país que ho ha fet per aquests motius. A més, a Islàndia s'han realitzat estudis molt rigorosos sobre pornografia en els que s'han aclarit els efectes negatius sobre la dona abusada i l'home que la consumeix. Tot i que molta gent pot pensar que aquestes censures poden ser una violació de la llibertat a Internet, és

impressionant que avui en dia un govern reconegui els mals de la pornografia sàdica i ataqüi, d'aquesta manera, a una de les indústries que més diners generen en aquest món.

Per últim, quasi la meitat dels parlamentaris a Islàndia són dones.

1.6.3 Canadà

El cas de Canadà com a país feminista es veu reflectit en el que es pot considerar una anècdota. El 2011, Michael Sanguinetti, un oficial de policia de Toronto, va fer unes declaracions bastants equivocades sobre la violació. Va dir: *“Les dones haurien d'evitar vestir com prostitutes per no ser violades”*. Lògicament, aquestes paraules no van ser ben dirigides. Així doncs, per mostrar el gran error de Sanguinetti, les dones van sortir al carrer vestides amb peces de roba que deixaven poc a la imaginació per reforçar la idea que no importa com es vesteixi i que la víctima d'un violador pot ser qualsevol, sigui quina sigui la seva vestimenta.

Aquest fet va tenir una repercussió global; des de Brasil fins a Jerusalem es van unir a aquesta iniciativa per mostrar que la cultura de “la víctima té la culpa” ha d'acabar.

Independentment d'aquest cas, les dones a Canadà representen el 37,9% del Senat, un dels principals països occidentals, que disposa de la seva pròpia eina finançada per l'Estat per promoure la igualtat de gènere: el GBA.

Com que tota cara té la seva creu, per desgràcia molts dels fons per a l'organització de les dones a Canadà s'ha reduït.

Fent balanç, però, aquest país es pot considerar un dels millors països en quant a la igualtat de gènere.

1.6.4 Noruega

Es miri des de l'àmbit que es miri, Noruega té unes creences excepcionals en qüestions feministes. Va ser el primer país del món en aprovar una llei sobre la igualtat de gènere als anys 70, i avui en dia, al 2014 segueixen lluitant. Com a part d'aquesta llei es troba el Defensor del Poble, designat

per a fer complir el que dicten les lleis en relació a la igualtat de gènere. També existeixen comitès de queixes per debatre aquests temes.

A més, la mitjana dels ingressos de les dones sobre els homes és la més gran del món, el 77%, i les dones representen al voltant del 40% del govern. També són un exemple pel que fa al sector educatiu.

1.6.5 Suècia

Aquest país ha estat durant molt temps un exemple en l'educació de la dona i en la cura dels nens. Suècia, és considerada, per molts estudis com una de les societats més igualitàries del món. Al 2000, va ser nomenat per les Nacions Unides com un dels "països exemplars" en termes de igualtat de gènere. Per exemple, una de les dades que pot confirmar aquest reconeixement és el fet que el 77% de la població activa són dones i aquestes generen el 60% del valor de les operacions estrangeres.

Però, per si això fos poc, la baixa de maternitat és de 69 setmanes. Podem establir, per tant, que Suècia és un dels països més tolerants i flexibles del món pel que fa a la paternitat (hi ha guarderies subvencionades per l'Estat, i, els treballadors poden gaudir de la jornada parcial).

Al govern existeixen cossos com el Ministeri d' Integració i Igualtat i la Secretaria d'Investigació de Gènere per assegurar-se que la igualtat és una prioritat.

Aquesta petita classificació és bastant semblant a la establida pel Fòrum Econòmic Mundial, un organisme que té com un dels seus objectius avaluar si els països estan distribuint els seus recursos i oportunitats de manera equitativa entre dones i homes, sense importar el seu nivell d'ingressos. Té en compte els diferents factors repartits en quatre àrees:

- Participació i oportunitat econòmiques: salaris, participació...
- Educació: accés als diferents nivells educatius.
- Potenciació política: representació en les estructures de presa de decisions.
- Salut i supervivència: expectatives de vida.

Seguint aquests barems el Fòrum estableix un classificació en que Islàndia, Finlàndia, Noruega, Suècia i Dinamarca són els països que es situen al capdavant. Espanya es troba al nombre 29 de la llista.

Com s'ha vist, els països nòrdics estan situats en les posicions més altes del "rànkking" sobre la igualtat de gènere, ja que entre d'altres factors, els homes són dels menys sexistes de tot el món. No obstant això, les dades situen a aquests països al capdavant de la llista dels països europeus on més violència de gènere hi ha a conseqüència però, de les substàncies tòxiques (alcohol) que prenen molts dels homes i que els fa perdre l'ús de la raó i la moral.

2 La dona en l'àmbit laboral

2.1. El treball femení actual a un país desenvolupat

Tot i aquesta lluita realitzada segles anterior per dones, gràcies a les quals actualment les dones als països desenvolupats poden gaudir de drets dignes, encara hi aspectes en que el gènere femení es troba en clara inferioritat a l'home. Un d'aquests aspectes, és l'àmbit laboral, que directe o indirectament posa en dubte la igualtat de drets.

La participació creixent i imparable de les dones en l'anomenada població activa fa que es plantegin, cada cop més, preguntes com: hi ha diferències entre ambdós sexes en les condicions de vida i de treball? Existeix una gran diferència salarial entre homes i dones? Les lleis defensores de la igualtat de gèneres, realment es respecten?

Abans de respondre aquestes qüestions, però, en les taules següents podem veure aquest augment de la població activa femenina en només deu anys.

Taula de la població activa a Catalunya II trimestre 2014

Población activa
Sexo
Cataluña. 2º trimestre del 2014 Otros trimestres ▼ ▶

	Valor
Hombres	2.004,4
Mujeres	1.806,0
Total	3.810,4

Unidades: Miles de personas.
Fuente: Encuesta de población activa, INE.
Nota: Los resultados de esta tabla a partir del 1er trimestre del 2001 estan afectados por la aplicación de la nueva definición de paro establecida en el Reglamento CE nº 1897/2000 de la Comisión, de 7 de septiembre de 2000. Por este motivo no son comparables con los de periodos anteriores.

Taula de la població activa a Catalunya II trimestre 2004

Población activa
Sexo
Cataluña. 2º trimestre del 2004 Otros trimestres ▼ ▶

	Valor
Hombres	2.009,4
Mujeres	1.499,2
Total	3.508,6

Unidades: Miles de personas.
Fuente: Encuesta de población activa, INE.
Nota: Los resultados de esta tabla a partir del 1er trimestre del 2001 estan afectados por la aplicación de la nueva definición de paro establecida en el Reglamento CE nº 1897/2000 de la Comisión, de 7 de septiembre de 2000. Por este motivo no son comparables con los de periodos anteriores.

Com veiem en aquestes taules proporcionades per l'INE en les que s'hi mostra el segon trimestre (abril – juny) dels anys 2014 i 2004, en aquests deu anys ha hagut un augment de unes 400 mil dones en la població activa, dada que molt contrària a la de la població masculina. És per això, que aquests fets ens fan qüestionar-nos diferents preguntes com s'ha dit anteriorment.

2.1.1 La doble jornada laboral

Tots sabem, que actualment, ell temps de la vida laboral de les dones està regulat igual que el dels homes. La vida professional transcorre des dels 16 anys fins els 65 antigament i els 67 actualment i la setmana laboral al nostre país és de quaranta hores. La població femenina, com la masculina, té legalment els mateixos drets i recursos d'inserció i de desenvolupament a la

feina, les mateixes eines per guanyar-se un salari igual per fer la mateixa feina i a participar lliurement en la vida comunitària.

Però, ni el temps real de treball quotidià, ni les circumstàncies professionals, ni les oportunitats o el descans setmanal són equiparables entre dones i homes.

Fins ara, legisladors i legisladores, empresaris i empresàries, i sindicalistes només han pensat en tres temps: l'horari de treball, el temps de repòs i el temps lliure. Però mai no s'ha tingut en consideració legalment el temps de la cura de la família. És per això que les dones, molt habitualment, no tenen temps lliure, sinó temps per a una altra feina a casa (doble jornada laboral), normalment poc compartida per la resta de membres de la família. D'aquesta manera, podem afirmar que el temps de les dones i els homes no és igualitari.

Les veus de les dones més avançades en aquest àmbit comencen a reclamar al poder legislador que es tingui en compte tot el temps de treball de les persones i que es fomenti la igualtat d'oportunitats mitjançant la incorporació efectiva dels homes a les tasques domèstiques.

El treball domèstic o també reproductiu compren tot el conjunt d'activitats relacionades amb el manteniment de la casa, l'organització del funcionament de la llar i l'atenció de fills, en molts dels casos.

Preparar un dinar és una tasca domèstica, però fer-lo tenint en compte els gustos, la salut de l'altra persona, el fer sentir ben atès quan es serveix el dinar, el crear un bon clima que permeti una bona digestió,... Aquest és un exemple de treball emocional, la part del treball domèstic que més desgast (sobretot psicològic) produeix a les dones. A més aquest treball és un servei que sovint els homes (inclosos els joves) són beneficiats sense reconèixer-ho, i en el que generalment les dones no són recíprocament satisfetes.

Totes aquestes tasques requereixen un gran esforç tan físic com psíquic, però com s'ha esmentat anteriorment, no es reconegut com un treball pròpiament dit. De fet, en un principi la normativa laboral no considerava

“treball” aquell realitzat dins de la casa, encara que fos per conta aliena i remunerat. La Llei d’accidents de treball del 1900 entenia com a operari “tot el que executa habitualment un treball manual fora del seu domicili per conta aliena”. Així doncs, històricament, les labors domèstiques no es consideraven treball pel fet de desenvolupar-se dins de la llar.

Actualment, tot i que el treball domèstic remunerat si que està valorat sota un règim especial, amb certes peculiaritats sobre el règim general, el treball domèstic que no és remunerat continua sense considerar-se “autèntic”, no només perquè es realitzar fora del mercat de valors, sinó que també perquè es realitza dins de l’àmbit privat i familiar.

Caricatura que mostra les infinites tasques domèstiques que realitza la dona

Per tant, degut a aquesta exclusió, aquestes tasques es converteixen en un treball invisible per a la societat. De fet, la gran majoria de les persones que diàriament el duen a terme, no són conscients que realitzen unes activitats que són imprescindibles pel funcionament de la societat, i, quan aquesta consciència existeix, no sol anar acompanyada del corresponent reconeixement de la seva importància econòmica i social.

A més, la invisibilitat i la falta de valoració social d'aquestes tasques comporta, al seu torn, la depreciació de les persones que les duen a terme dia a dia. Com hem dit, aquest treball no es valora des del punt de vista de la

producció comptable i la generació de riquesa (PIB⁸) al no tenir categoria de treball i per tant, no apareix en les estadístiques laborals, de manera que les persones que no participen en el mercat laboral són definides com no productives o “inactives”, quan realment la realització d’aquestes activitats resulta imprescindible pel desenvolupament de l’Estat. Tot i això, diversos estudis fets per diversos països, s’han ocupat de quantificar i valorar en termes monetaris la dimensió del treball no remunerat, arribant a la conclusió que el valor de l’economia invisible, ocultada per les estadístiques oficials, representa entre una tercera part i la meitat del valor del PIB oficial, la major part del qual es produït per dones en l’àmbit privat.

Aquesta conclusió coincideix amb la recollida per l’informe del Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament Humà (PNUD) de l’any 1955, un dels documents que més ha contribuït a donar a conèixer l’abast de la

producció no monetària i de l’aportació de les dones a l’economia mundial.

A Espanya, que junt amb Itàlia és un dels països més endarrerits en aquesta qüestió, ha estat del CISC⁹ el que s’ha encarregat de quantificar el treball invisible en un estudi sobre l’aportació de les dones a la societat i l’economia. Aquest estudi realitzat el 2003 a Madrid va establir que les dones realitzen aproximadament un 80% de tot el treball remunerat, i s’estima que si s’hagués de pagar per l’execució de tasques domèstiques costarien una mitjana de 657€ al mes, dada que propicia a que es considerin aquests treballs com a poc productius.

⁸ Producte Interior Brut: és la suma de tots els béns i serveis finals produïts en un espai econòmic durant un període de temps determinat.

⁹ Consell Superior d’Investigacions Científiques

La falta de repartiment del treball domèstic entre els diferents membres de la família té diferents conseqüències a part del desgast físic i energètic comentat prèviament. La doble jornada, de manera sovint, col·loca a algunes dones davant del dilema d'haver d'escollir entre treball i família o intentar realitzar ambdues tasques veient-se obligades a:

- 1.** Recórrer a feines a temps parcials per poder-se fer càrrec de les responsabilitats familiars. **Dada:** un 80% dels contractes a temps parcial són de dones.
- 2.** A delegar la cura dels seus fills a familiars propers (generalment una altra dona). **Dada:** el 31,3% de les àvies maternes s'ocupen de la cura dels nens en edat pre-escolar. El 38,2% de les àvies cuida als nens a la sortida de l'escola.
- 3.** A tenir sobrecàrrega de treball, privant-les de temps propi, privacitat i espai per a elles. **Dades:** la presència de l'home/parella a la llar augmenta el treball femení en 8 hores per setmana.

Per últim i per tancar tot aquest tema sobre la doble jornada laboral les següents dades ens haurien de fer pensar a tots si la societat d'avui en dia necessita un canvi de mentalitat o no.

- Encara que sembli mentida, com més gran és una família, menor és el nombre de persones que realitzen les tasques de casa.
- Les dones gaudeixen d'1 hora menys de temps lliure que els homes, perquè són les que principalment s'ocupen del treball de la llar. Aquests, a més, solen tenir 3 hores més de descans als caps de setmana.
- A Europa, només un 6% i un 25% dels homes fan la compra al mercat.
- Les investigacions realitzades sobre pares diuen que aquest s'impliquen més amb els fills, però només a l'hora de jugar o de fer activitats agradables.

- Les dones espanyoles dediquen cada dia, de mitjana, tres hores més que els homes a tasques relacionades amb la casa i la família.
- A Europa, només un 3% de les famílies comparteixen igualitàriament les tasques domèstiques.
- El 83% de les persones que cuiden a una persona en situació de dependència és una dona.
- Entre els joves europeus de fins a 16 anys, només el 33% ha netejat la casa alguna vegada.

Així doncs, les dones volen tenir i gaudir d'una família, i tenir cura d'ella quan calgui, però volen fer-ho en condicions d'igualtat i col·laboració amb els homes, perquè tant el treball productiu com el reproductiu són una tasca comuna de tota la societat.

2.1.2 Discriminacions salarials

Però quan, aquí i ara, en el millor dels casos, després d'un període de formació, les dones han aconseguit un lloc de feina, troben altres formes i temps de discriminació: l'atur i la precarietat laboral les afecta més que als homes. Tenen menys oportunitats de progressar als llocs de treball i menys oportunitat d'accedir a la formació contínua de l'empresa. I, molt sovint, la igualtat salarial dintre les mateixes categories professionals, que és reconeguda a les lleis, no és portada a la pràctica. Per exemple:

Quan a dret fonamental a les dones a no ser discriminades laboralment per raó de sexe, la Constitució recull específicament:

<< Tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció mitjançant el treball i a una remuneració suficient per a satisfer les seves necessitats i les

de la seva família, sense que en cap cas pugui fer-se discriminació per raó de sexe. >>

En primer lloc, cal puntualitzar les dificultats actuals per poder comparar els salaris, degut a l'escassa disponibilitat de dades. L'única font d'informació que permet estudiar l'evolució de les diferències salarials per sexe és l'ESA¹⁰ però aquesta va ser substituïda per l'Enquesta de costos laborals que malauradament no inclou aquesta informació.

L'origen de les diferències retributives entre homes i dones es troba en la mateixa organització del mercat laboral i en la visió totalment masculinitzada d'aquest. Encara avui, el salari femení és considerat com un complement als ingressos dels homes a la família.

Hi ha una multiplicitat de factors que influeixen en la composició dels salaris, com són la jornada, l'ocupació, la branca d'activitat econòmica, el nivell educatiu, l'edat, l'antiguitat, el tipus de contracte, la grandària de l'empresa i el sector institucional (públic o privat).

Segons diferents estudis, la variable que més contribueix a la reducció del salari en el cas dels homes tant a Espanya com a Catalunya és l'edat i li segueix la branca d'activitat. En el cas de les dones, les variables són l'educació i l'antiguitat a Espanya i el tipus de contracte en el cas de Catalunya.

Ocupació

El 41% de les dones treballa en les ocupacions pitjor retribuïdes o en ocupacions sense qualificació. En el cas dels homes, aquest percentatge representa només un 22%.

Lligat a aquest tema trobem que el salari d'una ocupació tendeix a elevar-se com més homes entren a la plantilla i a reduir-se com més dones hi ha.

Educació

¹⁰ Enquesta de salaris en la indústria i els serveis

Quan a nivell educatiu, les dones, globalment tenen un nivell educatiu superior als dels homes: el percentatge de dones amb estudis universitaris (39%) supera el dels homes (29%). No obstant això, per a un mateix nivell educatiu, el sou mitjà dels homes és molt superior al de les dones en tots dos casos.

Les diferències salarials més grans es troben en els nivells educatius extrems: en el grup d'analfabets o amb estudis primaris i en els que tenen estudis universitaris. Les diferències desapareixen en el nivell d'estudis secundaris.

Antiguitat

El salari té relació directa amb l'antiguitat en el lloc de treball: a més antiguitat més salari. Les dones es concentren més en ocupacions amb menys d'un any d'antiguitat (24%), però a igualtat en l'antiguitat, els guanys són menors per les dones que per als homes.

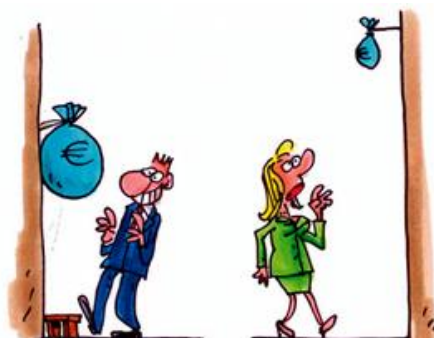
Edat

En relació a l'edat, el salari augmenta amb l'edat del treballador o treballadora, no tant pel factor en si mateix, com per altres factors associats (més experiència, antiguitat...). El diferencial entre homes i dones augmenta amb l'edat, ja que el salari masculí creix més ràpidament. Entre les dones, el salari mitjà s'incrementa amb l'edat fins arribar als 49 anys i a partir d'aquí comença a baixar. En el cas dels homes, el salari mitjà augmenta fins als 54 anys.

El salari d'una ocupació tendeix a elevar-se com més homes entren a la plantilla i a reduir-se com més dones hi ha, és a dir, el salari rebut per un treballador independentment del seu sexe és menor en aquelles ocupacions on la presència femenina resulta més significativa. Això és el que passa amb la indústria de l'alimentació, el tèxtil i el comerç, on la presència femenina és més alta, a diferència de la indústria extractiva, la construcció o la metal·lúrgia on el treball femení és més reduït i per tant s'obtenen menors diferències salarials.

Tipus d'empreses

En relació amb el tipus d'empreses, els salaris són més baixos a les petites empreses, amb una major presència de dones assalariades que d'homes.

Dibuix que mostra la bretxa salarial.

Després de comentar a grans trets les diferències als diversos àmbits que condicionen el salari, podem establir que avui en dia existeix una gran discriminació salarial entre els homes i les dones. Aquesta discriminació es reforça amb dades molt significatives com ho són les següents:

- Segons dades del 2011 les dones tenen uns salaris que són un 23% inferiors als dels homes per fer treballs similars.
- El salari brut mitjà anual és de 19.767€ aproximadament a diferència del dels homes que és d'uns 25.667€. Aquesta diferència varia segons les variables que hem vist anteriorment.
- Una dona ha de treballar 84 dies més a l'any per guanyar el mateix que un home, segons l'UGT.
- Dins del 18.6% del total de persones amb guanys baixos, un 64,25% són dones.
- El 2012, més de 7,7 milions de dones estaven ocupades i d'elles 1,7 milions rebien ingressos inferiors a 612.9€ al mes, és a dir el seu sol estava en "el terreny" de la pobresa.
- De mitjà, les dones amb treballs a temps parcial (dos milions de treballadores, el 26% assalariades) cobren 719€ al mes, mentre que els homes en aquests treballs (730100) superen els 804€ mensuals.

- Sobre les pensions, les dones reben una mitjana de 440, 25€ al mes, i en quant a la jubilació, la mitjana és de 849,79€ al mes, un 32,58% menys que els homes. Més d'un milió de dones jubilades estan patint ara les conseqüències de les discriminacions suportades al llarg de la vida.
- Per últim, respecte a l'atur està pitjor retribuït i dura menys temps que entre els homes: una desocupada rep de mitjà a l'any 1825€ menys que un desocupat en la mateixa situació.

2.1.3 La maternitat com a discriminació laboral

L'esforç de les dones joves per aconseguir una bona preparació professional i exercir-la amb les capacitats per a les quals han estat educades, aviat troba en la maternitat una altra discriminació per raó de gènere. Moltes joves són acomiadades directament o indirectament quan estan embarassades.

O no s'atreveixen a tenir fills, o necessiten demanar una excedència laboral, les dificultats augmenten per a les mares treballadores. I quan el rellotge de les seves vides marca l'hora de tenir cura de malalts o de gent gran, una altra vegada la compenetració de feina fora i dintre de casa és igualment difícil.

Aquesta discriminació es pot donar de diferents maneres; quan una persona que forma part d'una empresa, sovint encarregats, tracta desfavorablement a una dona empleada o a una sol·licitant d'un lloc de treball per raons d'embaràs, part o trastorns mèdics relacionats amb l'embaràs o la maternitat; o bé quan l'empresa practica una política que exclou a les dones de llocs de treball determinats degut a que es poden quedar embarassades. Aquest fet és coneix com a *mobbing maternal*.

Un exemple indirecte d'aquest tipus de discriminació és per exemple la declaració de la presidenta del Cercle d'Empresaris, sobre la seva preferència a contractar a dones majors de 45 anys o menors de 25. Aquest fet és qualificat com sexista o inclús il·legal per l'Associació de Dones Empresàries.

Una altra dada molt significativa és que les dones que decideixen ser mares, el salari és almenys 24% inferior al dels homes que són pares. És a dir, la diferència entre sexes s'amplia, encara més, després de tenir fills. Aquestes diferències es confirmen en una altra dada que indica que el fet d'estar embarassada suposa perdre, com a molt poc, un 10% dels guanys anuals per cada hora treballada. I no només això, també hi ha discriminacions segons el tipus de contracte: les dones amb família que treballen a temps parcial amb un contracte temporal cobren el 20% menys que si ho fan en les mateixes condicions amb un contracte indefinit.

Cal ressaltar que un estudi realitzat pel Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) destaca que el 75% de les dones enquestades (entre 15 i 75 anys) declara que ha patit problemes laborals pel fet de la maternitat. Una de les conclusions és que en els últims anys s'ha produït un increment de la discriminació, que ha passat d'un 3,7% al 7,6, per causes maternal. A més, sembla ser que fins a un 25% de les joves que esperen ser mares amb edats compreses entre els 18 i 25 anys són acomiadades. Tots aquests fets han derivat en que les dones decideixen tenir menys fills i més tard.

Cal relacionar amb aquest aspecte el fet que a major edat i més nivell d'estudis, menor és el nombre de fills. Les dones amb estudis bàsics no tenen una activitat fora l'habitatge, treballen a temps parcial o no tenen un treball estable i inicien abans la convivència en parella o es casen. Aquests fets, generalment, resulten en un avanç en la maternitat i en un major nombre de fills. En canvi, les dones principalment d'edats entre els 35 i els

49 anys amb estudis mitjans i superiors tenen el seu primer fill molt més tard, als 25,1 i 32,1 de mitjà respectivament, és a dir, en el moment en que aconseguixen un treball estable. Això acostuma a passar tres anys i mig després d'iniciar la convivència amb la parella. En el cas de les funcionàries, aquest període és més gran, es situa als quatre anys.

Les conclusions que es poden extreure sobre aquestes dades és que les dones amb ocupacions fixes han necessitat més temps de la seva trajectòria vital per aconseguir-los, el que les ha portat a aplaçar la unió i l'arribada de fills. A més, el tipus de feina exercida té molta influència sobre la maternitat. Aquests fets potser expliquen les raons per les que l'índex de natalitat a Espanya sigui un dels més baixos d'Europa, ja que la dona no renúncia a ser mare però aplaça considerablement el moment per fer-ho degut a aspectes laborals.

Per tots aquests fets, el que demanen moltes de les associacions defensores de les dones en aspectes laborals és que primerament les dones que pateixin algun d'aquests problemes s'informi sobre els seus drets i no tingui por en afrontar la situació i demanar assessorament. També està totalment permès posar una denúncia sense cap mena de conseqüència o represàlia per part de l'empresa en contra la persona que hagi fet la denúncia.

En segon lloc, tot i que ja existeixen lleis per protegir a la dona en aquests casos de discriminació per embaràs o derivats, es demanen més polítiques d'actuació contra aquests casos ja que no hi ha dubte que vivim en una societat que castiga a les mares treballadores. Una d'aquestes polítiques, adoptada a altres països de la Unió Europea ha estat el donar feina a temps parcial a totes aquelles dones embarassades o mares de fills amb edat molt petita.

Algunes d'aquestes legislacions:

Respecte al descans per maternitat, l'Estatut dels treballadors estableix:

<< La suspensió del contracte amb reserva del lloc de treball durant setze setmanes ininterrompudes, ampliables a dues setmanes més en cas de

part múltiple i sempre després d'aquet. El mateix descans es preveu en casos d'adopció o acolliment. El pare pot efectuar part d'aquest període de descans, a elecció de la mare, a partir de les sis setmanes següents al naixement (art. 46)>>

Respecte la protecció laboral davant l'abús que suposen els acomiadaments de dones treballadores embarassades. Es declaren nuls, amb readmissió obligatòria, els acomiadaments, entre d'altres de:

<< Treballadores durant el període de suspensió de contracte de treball per maternitat i de treballadores embarassades (art. 55.5). >>

2.2 El treball femení actualment a un país subdesenvolupat. Visió general sobre la situació de la dona en aquests països

Aquest apartat és bàsicament una comparació sobre la discriminació laboral que viuen les dones entre els països en via de desenvolupament o bé els països més tradicionalistes i l'apartat anterior, el qual als països desenvolupats, sobretot Espanya. Arran de la situació laboral de les dones aquests països subdesenvolupats o en via de desenvolupament podrem conèixer la precària situació de la dona en general, i, particularment tres casos que aquest 2014 han fet ressò a tot el món: l'esclavitud de les nenes a les fàbriques tèxtils a l'Índia, l'ablació de clítoris a l'Àfrica i la discriminació de la dona a l'Aràbia Saudita.

Treballen més que els homes, però cobren menys. L'economia les prefereix perquè protesten poc i treballen molt. Trepitgen fort en els seus Parlaments nacionals on, tot i això, encara estan escassament representades. La maternitat encara no és per elles un miracle de la vida, sinó un malson de mort. Cada vegada estudien més, però les aules encara no s'han transformat, en el seu cas, en un trampolí que impulsi la igualtat amb els homes. Aquest és, en resum, la situació actual de les dones del Tercer Món que poc a poc van pujant esglaons per assolir la igualtat tot i haver-se d'enfrontar a la situació econòmica dels seus països i els seus condicionaments socials, culturals i religiosos.

2.2.1 Treballen més per menys

L'Organització Internacional del Treball (OIT) confirma que les dones segueixen treballant més i cobrant menys en tots els països del món. La diferència de sous ha disminuït molt poc durant l'última dècada. Les dones realitzen aproximadament el 55% del treball que es fa al món, si es tenen en compte les activitats no remunerades, com les tasques domèstiques. Tot i això, les estadístiques oficials indiquen que només el 37% de les dones del món estan "econòmicament actives". Als països en via de desenvolupament i subdesenvolupats les dones representen el 31% de la mà d'obra formal, segons dades de l'OIT.

D'acord amb aquesta organització, els països amb la quota més alta de participació femenina són, la Xina, amb un 80% de dones actives i Vietnam amb un 78%. Aquesta quota de participació és inferior a països llatinoamericans com Argentina o Mèxic, on arriba a un 32% i sobretot, als països àrabs, on es donen les quotes més baixes degut a aspectes socioculturals, un 8% a Algèria i un 10% a Egipte, Aràbia Saudita, Oman i Jordània. Només un 17% de les dones àrabs formen part de la població activa en el sector econòmic estructurat. Per

exemple a Iraq, amb el triomf del fonamentalisme¹¹ les dones s'han vist obligades a tornar a encarregar-se únicament de la llar, abandonar els estudis i els treballs. A països com Síria, Bolívia o Guatemala els esposos poden restringir la feina de la seva esposa fora de la llar.

Encara que aquestes dades mostrin una precària situació de la dona en els països subdesenvolupats, hi ha hagut un accés progressiu de la dona a la vida econòmica. No obstant això, aquest accés no ha vingut acompanyat d'una millora proporcional en les seves condicions laborals. La desigualtat marca tots els aspectes de la vida de la dona, des dels salaris i les oportunitats fins l'accés al prendre decisions o als càrrecs directius, com podem veure en els següents exemples.

Les dones carreguen sobre les seves espatlles el 53% de la càrrega total de treball, remunerat i no remunerat, en els països en via de desenvolupament. Una dada molt significativa i confirmada per l'ONU, és el cas de les zones rurals de Kenya on les dones treballen com a mitjà 56 hores setmanals mentre que els homes només treballen unes 42 hores. A part d'aquesta diferència de jornada laboral, s'ha de sumar una diferència salarial molt més gran que en els països desenvolupats. Allunyant-nos d'aquest exemple de Kenya trobem que les dones llatinoamericanes cobren un 66% menys que els homes.

Les que han de "servir"

La demanda de mà d'obra domèstica barata ha portat a la migració dels països més pobres a països més rics tant en les regions desenvolupades com en les regions en desenvolupament. El Centre Desenvolupament d'Àsia i el Pacífic ha calculat que entre un milió i 1,7 milions d'estrangeres treballen actualment en qualitat de treballadores domèstiques en els països desenvolupats.

¹¹ Moviment o actitud que ataca qualsevol desviació de les doctrines i pràctiques considerades essencials en un sistema religiós, polític, educatiu, etc

Algunes dones de les que han emigrat per la promesa de treball en serveis domèstics o “espectacles” s’han vist enganyades i empeses a la prostitució. Però no es només en la prostitució on reben maltractaments. Com que aquestes dones solen ser immigrants il·legals o indocumentades i el treball domèstic no està regulat, són vulnerables a l’abús. Un dels casos més extrems de violència contra les dones al treball va ser el de Flor Contemplación, una treballadora filipina immigrant a Singapur, que va ser penjada el 1995 per matar a una companya, també filipina, i al seu fill de cinc anys. Les investigacions del cas van revelar anys més tard, que la dona va ser assassinada en realitat pel seu “amo” quan aquest va descobrir que el seu fill havia mort accidentalment al lavabo, quan la víctima cuidava d’ell.

Altres informes, subratllen que centenars de serventes de la Índia, Bangladesh i Sri Lanka busquen refugi cada any a les ambaixades del seu país per evitar els maltractaments. Altres són apressades per la policia després d’escapar i són detingudes o retornades a la persona per la qui treballen.

2.2.2 Qüestió de temps. L’esclavitud de nenes a fàbriques tèxtils de l’Índia

Com s’ha vist tant en l’apartat 2.1 com en l’exemple anterior sobre Kenya, les dones treballen més hores que els homes a quasi tots els països. Tot i això, el treball no està valorat ja que habitualment es realitza en l’esfera domèstica; de fet, les dos terceres parts del total del treball femení als països en desenvolupament no està remunerat.

A la majoria dels països d’Àfrica el sector primari, és a dir, totes les activitats relacionades amb l’agricultura i la ramaderia, és el que pren més importància. A llocs on es realitzen cultius comercials, com el té i el cafè, les dones treballen més que en altres cultius: un total d’unes 62h, gairebé el doble que els homes.

A Àsia, les Nacions Unides estimen que una dona a Bangladesh treballa en total 53 hores setmanals, mentre que un home només en treballa 46. Cal destacar també els cas de la Índia, on les dones treballen unes 69 hores, enfront a les 56 dels homes. Però, precisament en aquest exemple, el problema més greu no és la diferència d'hores sinó l'esclavitud de les nenes en les fàbriques i tallers de grans multinacionals de països desenvolupats. Aquestes nenes i adolescents treballen sense contracte, privades de llibertat i en condicions precàries durant més de 72 hores a la setmana per un salari de 0,88€ al dia, del que només podran gaudir quan hagin passat de tres a cinc anys i que servirà per pagar part del dot del seu futur matrimoni. El dot és el patrimoni que la futura casada o la seva família lliuren al promès, estant en molts casos proporcional a l'estatus social del futur marit. Tot i que en teoria aquesta pràctica està il·legalitzada, en el cas de la Índia des del 1961, aquesta pràctica continua essent prou comuna i quan no es poden satisfer les exigències del marit deriva en maltractament o en assassinat. Moltes famílies tenen grans deutes per poder fer front a aquesta despesa, amb l'esperança que les seves filles, i ells mateixos, surtin de la misèria si aconsegueixen casar-se.

Moltes d'aquestes noies treballen, com hem dit, en fàbriques tèxtils sobretot localitzades al sud del país, Tamil Nadu. La immensa majoria d'elles pertany als *Dalit*, la casta més baixa de la Índia, considerada *impura* i dedicada a tasques marginals com aquestes. Les

adolescents, en aquestes condicions de pobresa i marginació, són atretes pels seus empleats amb falses promeses d'una vida millor que inclogui tres àpats i allotjament en les mateixes fàbriques. Aquests són arguments suficients pels quals els reclutadors tèxtils de Tamil Nadu aconseguixin atraure cada any milers de joves a les que se les ha anomenat *Plan Sumangali* (dones solteres que aspiren a casar-se, ser felices i veure's rodejades de béns materials).

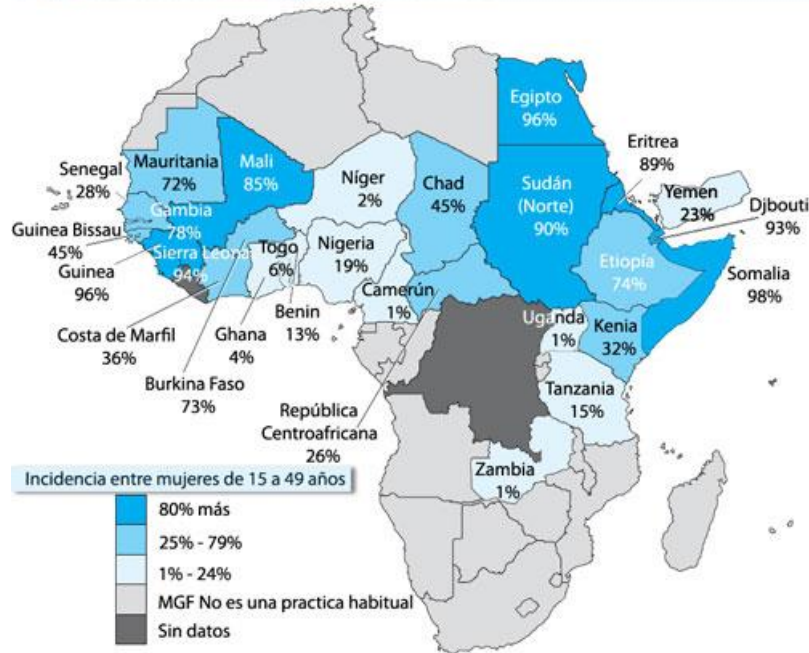
Per últim, cal destacar que moltes de les empreses tèxtils que produeixen en aquesta regió, subministren els seus productes a grans firmes internacionals, entre elles les espanyoles Inditex, El Corte Inglés i Cortefiel i altres marques internacionals com H&M o Gap que han estat descobertes gràcies a un informe elaborat per el prestigiós Centre for Research on Multinational Corporations, una organització independent holandesa sense ànim de lucre.

2.2.3 La salut i la mutilació genital femenina

Les dones d'aquests països afronten, a més, importants dèficits sanitaris que continuen condicionant la seva vida i per tant, la seva vida laboral també. Un terç de les malalties que pateixen entre els 15 i 44 anys estan relacionades amb l'embaràs, l'atur, l'avortament, el contagi de VIH i les malalties de l'aparell reproductor. És important conèixer una dada proporcionada per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) en la qual es revela que cada any moren mig milió de dones per causes relacionades amb les mencionades anteriorment; el 99% d'aquestes pertanyen a països de l'Àfrica. Però no només això, Àfrica és un dels punts on encara hi perviu la mutilació genital femenina que afecta a entre 80 i 114 milions de dones i nenes a tot el món. L'OMS estima que cada minut, cinc nenes pateixen una intervenció d'aquest tipus, sense anestèsia i amb greus repercussions per a la salut. Es calcula també que 70 milions de nenes i dones actualment en vida han estat sotmeses a aquesta pràctica a l'Àfrica i els països àrabs d'Àsia (Indonèsia, Malàisia, etc). A més, les xifres

estan augmentant a Europa, Austràlia i els EUA, principalment entre els immigrants procedents d'Àfrica i Àsia sud-occidental.

Mapa de la mutilación genital femenina

Però en què consisteix? L'ablació o mutilació genital femenina comprèn una sèrie de pràctiques que consisteixen en extirpar total o parcialment els genitals externs de les nenes (clítoris). Entre d'altres conseqüències, les nenes mutilades patiran durant tota la seva vida problemes de salut molt greus. A més, moltes nenes entren en un estat de col·lapse produït pel dolor, el trauma psicològic i l'esgotament a causa dels crits.

Ens podem preguntar per què encara al segle XXI es duen a terme aquest tipus de pràctiques tant perjudicials (que tenen origen al segle VII dC) i les raons en poden ser diverses: motius sexuals, a fi de controlar o atenuar la sexualitat femenina; sociològics, es practica, per exemple, com a ritu d'iniciació de les nenes a l'edat adulta i així mantenir la cohesió social; d'higiene i estètics, perquè es creu que els genitals femenins són bruts i antiestètics; de salut, perquè es creu que augmenta la fertilitat i fa el part més segur; religiosos, degut a la creença errònia que la mutilació genital femenina una ordre religiosa.

Cal dir, que aquest servei està molt valorat i molt ben remunerat econòmicament i normalment les persones que el duen a terme són comadrones tradicionals o parteres professionals, que és potser el més greu d'aquesta pràctica; el fet que la pròpia dona estigui tan absorbida per la cultura, tradició i pensament masculista del seu entorn que és capaç de fer accions d'aquesta gravetat, ja que l'ablació de clítoris constitueix una violació fonamental dels drets de les nenes. És una pràctica discriminatòria que vulnera el dret a la igualtat d'oportunitats, a la salut, a la lluita contra la violència, al mal, al maltractament, a la tortura i al tracte cruel, inhumà i degradant; el dret a la protecció enfront pràctiques tradicionals perilloses i el dret a decidir obre la pròpia reproducció.

L'ablació de clítoris és una realitat i probablement ho seguirà sent si aquestes dones que ho pateixen no s'aixequen contra aquest tipus de tradició, encara que sotmeses per la por i per la societat on viuen la valentia és un fet que es pot pagar molt car. Exemple d'aquesta valentia és Waris Dirie¹² qui actualment és una activista en lluita d'aquesta violació de dret o també Mayumana Traor, presidenta de l'associació local de dones que té un paper importantíssim en aquesta lluita contra la mutilació genital femenina. Totes aquestes dones compten amb el suport de moltes ONG i altres associacions com UNICEF lluiten cada dia per eradicar totes aquestes tradicions.

¹² Biografia a l'annex.

2.2.4 La discriminació de la dona a Aràbia Saudita

Si hi ha un país en el que les dones s'hagin convertit en un símbol tant de l'opressió com del canvi, és Aràbia Saudita. Ocupa el lloc número 131 de 135 països en l'últim informe sobre la desigualtat de gènere del Fòrum Econòmic Mundial. Els drets de les dones són clarament ignorats per una antiquada interpretació del Islam i usos culturals incomparables a la resta del món. Però, a part de ser un país mundialment conegut per ser el màxim exportador de petroli, ho és pel fet que és l'únic país de tot el món on les dones tenen prohibit conduir (des del 1932), entre d'altres moltes prohibicions. Segons el xeic Salah Al Luyaydan, membre de la Cort Suprema del país, ha aclarit en varies ocasions que "relaxar la prohibició" suposaria que més ciutadans saudites, tant homes com dones, es tornarien homosexuals i addictes a la pornografia. No només això sinó que va molt més enllà al mantenir que s'ha comprovat que les dones que condueixen de forma habitual (en altres països) tenen fills amb diferents trastorns i a més que no hi hauria tantes verges de jove edat perquè aquestes intentarien marxar amb el vehicle.

No obstant això, les dones d'Aràbia Saudita no romanen en silenci i cada vegada més protesten contra desigualtats com aquestes. El rostre d'aquest desafiament és Aziza Yousef, una poderosa professora universitària que duu a terme una incontestable lluita pels drets de la dona al seu país. Igual que moltes d'altres ciutadanes, es

nega a acceptar el rígid sistema del país basat en tradicions que limiten àmpliament a les saudites en drets i llibertats.

Com la introducció de l'apartat diu, les dones d'Aràbia Saudita són també la cara del canvi, i això queda reflectit tant en les innumerables accions per poder conduir com el fet que cada vegada més van prenen importància en diferents aspectes, com l'educatiu. Així doncs, l'escolarització de les saudites i el seu creixent accés a la universitat (almenys el 58% dels matriculats són noies), així com les noves tecnologies de la comunicació, han obert una bretxa entre la realitat i les seves expectatives. Per últim, cal destacar que gràcies a aquest accés que tenen a l'educació de moment ja hi ha quatre milions de dones saudites preparades i disposades a treballar i només un 10% d'elles no treballen ni en tenen l'opció.

Dones d'Aràbia Saudita desafiant la prohibició de conduir.

2.3 Relació amb el feminisme

Tots aquests fets i dades presentats anteriorment mostren clarament la situació desfavorida de les dones arreu del món, però especialment als països subdesenvolupats. Tot i això, figures que han anat apareixent com la Malala Yousafzai, la Waris Dirie o l'Aziza Yousef ens fa pensar que el feminisme comença assolir un dels seus objectius d'aquest segle XXI, la globalització. Tot i que segurament, la idea de feminisme en sí no està present en la lluita d'aquestes dones amb una gran valentia, totes tenen el fet en comú d'impulsar accions per la igualtat de drets arreu del món, així doncs, indirectament estan duent el moviment feminista als seus països.

Malauradament, són totes aquestes discriminacions i tradicions les que fan despertar en les dones aquest sentiment de rebel·lia però realment es potser la manera, la manera més cruel, de que les dones en tots aquest països tercermundistes deixin d'estar sotmeses a societats masclistes i comencin a lluitar per un món sense desigualtats.

3.Part pràctica

La meua part pràctica està dividida principalment en tres parts: la primera part consta d'una enquesta realitzada per nois i noies, adults i adultes i ancians i ancianes; la segona part és bàsicament una xerrada a dues feministes de Llinars del Vallès i que són les encarregades del Punt Dona també d'aquest poble; i la última part és la meua opinió sobre els aspectes comentats a la part teòrica, bé, és la meua pròpia experiència de ser dona.

3.1 Enquesta

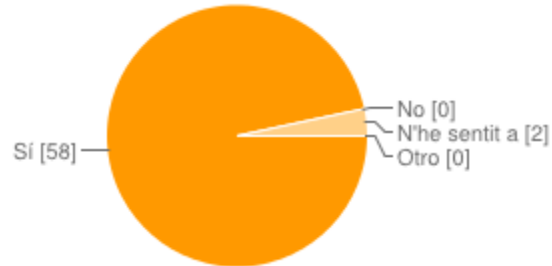
L'enquesta que he realitzat anava dirigida a totes les edats i tant a homes com a dones. L'he volgut realitzar a les diferents franges d'edat per veure si la mentalitat de les persones més grans és igual que la mentalitat dels nois i noies de l'actualitat, és a dir, si hi hagut un canvi de pensament. Un dels altres objectius de realitzar aquesta enquesta ha estat el fet de que m'ajudés a veure si les noies d'avui en dia estant conscienciades de la desigualtat de gènere i així seguir lluitant per la igualtat de drets.

L'enquesta va ser realitzada a 60 persones, exactament a 35 dones i 25 homes. L'edat més curta enregistrada és de 16 anys i la més vella 82, i cal ressaltar que la majoria dels enquestats eren persones joves, ja que l'accessibilitat a persones de gran edat va ser més difícil. Per últim, una dada important per l'enquesta era la situació laboral; la majoria estudiants però també un gran nombre de treballadors.

Les conclusions estan unificades en els tres apartats, és a dir, l'apartat 1 que són temes més generals, l'apartat 2 on s'hi troben preguntes relacionades amb el món desenvolupat i l'apartat 3, titulat la relació entre el món desenvolupat i el món en via de desenvolupament.

Aspectes generals:

Saps que és el feminisme?

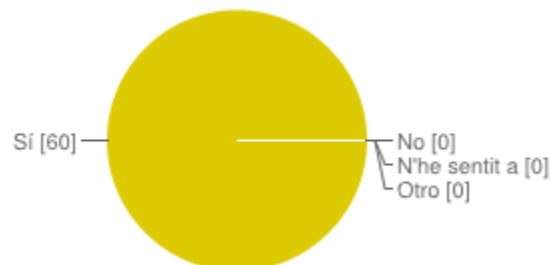

Sí	58	97%	N'he sentit a parlar	2	3%
No	0	0%	Altres	0	0%

En cas de que hagi respòs "Sí" el feminisme:

Defensa la superioritat de les dones envers els homes.	14	23%
Lluita per la igualtat entre gèneres.	50	83%
Comporta accions de caire radical.	2	3%
Ha de prendre més importància (associacions, Estat, ...)	15	25%
Altres	0	0%

Saps que és el masclisme?

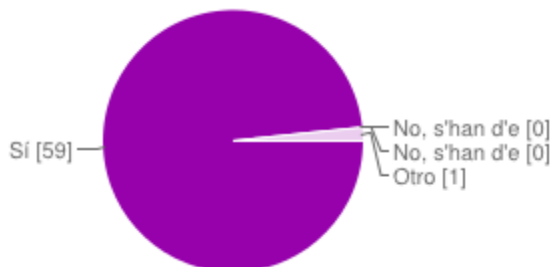

Sí	60	100%	N'he sentit a parlar	0	0%
No	0	0%	Altres	0	0%

En cas d'haver respòs "Sí" el masclisme:

Defensa la superioritat de l'home envers la dona.	4	68
	1	%
Lluita per la igualtat de gèneres.	3	5
		%
Va relacionat amb la violència de gènere.	1	27
	6	%
Predomina en la societat d'avui en dia, és a dir, té relació amb molts aspectes (laborals, educatius, etc.).	3	55
	3	%
Altres	0	0
		%

Sobre els drets i les llibertats universals, creus que han de ser iguals per a tothom?

Sí	59	98%
No, s'han d'establir diferències segons el gènere (home, dona).	0	0%
No, s'han d'establir diferències segons l'estatus social.	0	0%
Altres	1	2%

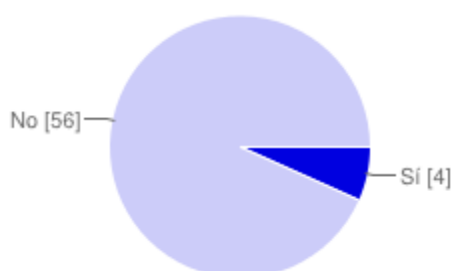
Conclusions:

Aquestes tres preguntes van ser pensades per introduir el tema de l'enquesta. Les meves expectatives eren que la majoria de la gent sabés que

és el feminisme i què és el masclisme i així ha estat. El fet més sorprenent ha estat el fet que hi ha 23 persones que tenen un visió totalment errònia sobre el feminisme, al dir que el moviment “Defensa la superioritat de la dona”. Aquestes concepcions errònies són les que s’han de canviar i per tant, s’ha de difondre la informació correcta, ja que pot derivar en problemes. L’altra resposta encara més sorprenent ha estat la resposta d’un dels enquestats en dir que s’ha de tenir en compte l’edat a l’hora d’establir els drets; personalment, no crec que aquesta resposta tingués connotacions negatives sinó que la gent més gran hauria de gaudir de més drets o ajudes.

Món desenvolupat

Creus que hi ha treballs que les dones no poden realitzar, és a dir, treballs exclusius pels homes?

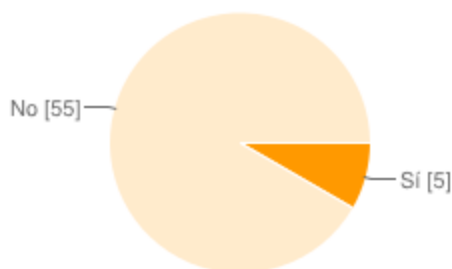

Sí 4 7%

No 56 93%

Per què?

Creus que hi ha treballs que els homes no poden realitzar, és a dir, treballs exclusius per les dones?

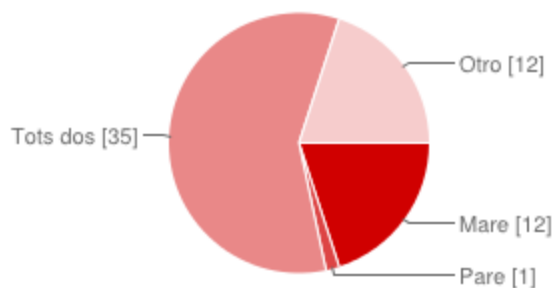

Sí 5 8%

No 55 92%

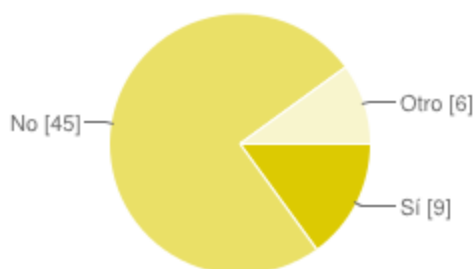
Per què?

Qui s'encarrega de fer les feines de casa a la teva família?

Mare	12	20%	Tots dos	35	58%
Pare	1	2%	Altres	12	20%

Creus que els sous entre homes i dones són equitatius?

Sí	9	15%	Altres	6	10%
No	45	75%			

En cas de que coneguis algun exemple de discriminació laboral (fent referència als sous), comenta'l breument.

Sobre l'escolaritat: creus que les nenes han de tenir els mateixos estudis i oportunitats que els nens?

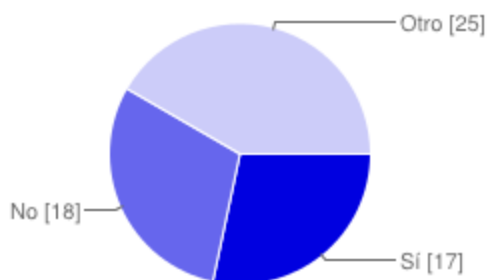
Sí	60	100%	Altres	0	0%
No	0	0%			

Per què?

La violència de gènere és causada pe:

Diferències de rol	11	18%
Manca d'igualtat	26	43%
Manca de respecte	45	75%
Actitud agressiva que presenten algunes persones	40	67%
Altres	8	13%

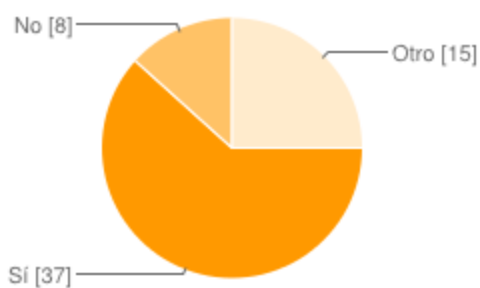
Creus que els homes mostren una actitud de canvi, és a dir, exigeixen la igualtat?

Sí	17	28%	Altres	25	42%
----	-----------	-----	--------	-----------	-----

No	18	30%
----	-----------	-----

És necessària una ideologia (feminisme) o unes actuacions (associacions, etc) per defensar a les dones?

Sí	37	62%	Altres	15	25%
----	-----------	-----	--------	-----------	-----

No	8	13%
----	----------	-----

Amb l'Estat i els partits polítics n'hi ha suficient?

Sí	2	3%
----	----------	----

No	55	92%
----	-----------	-----

Actualment a Catalunya i Espanya quin partit dels que coneixes defensa a les dones?

Conclusions

L'apartat sobre el món desenvolupat està dividit en dues parts principals: la primera relacionada amb temes més enfocats cap a aspectes laborals i educatius i la segona part principalment parla d'un tema molt vigent com és el de la violència de gènere i quines mesures es poden prendre per evitar aquests tipus de problemes.

Sobre la primera part, els resultats mostren bàsicament el que jo personalment m'esperava. La gran majoria de les persones han contestat que tant homes com dones poden realitzar tot tipus de treball. Tanmateix, si que hi ha moltes respostes en comú en les que s'afirma que hi ha treballs com el de paleta, miner o bomber pels que els homes estan més ben preparats per qüestions físiques, però sense subestimar a la dona. I el mateix passa a l'inrevés, treballs que tenen a veure amb la cura de les persones sembla ser que estan més associats amb les dones, per exemple el treball d'infermera. Les persones que han respost que si que hi poden haver treballs exclusius per homes i dones ho justifiquen amb qüestions biològiques com la força bruta, no pròpia de la dona.

Relacionat amb aquest aspecte hi va la pregunta sobre les tasques domèstiques, que al seu torn està relacionada amb l'apartat sobre la doble jornada laboral de la part teòrica. Els resultats mostren que la societat encara es regeix pel fet que les dones van de la mà amb les feines de la llar, ja que com les respostes mostren pràcticament no hi ha homes que realitzin sols les tasques de casa. Tanmateix, estem en un moment que podríem qualificar-lo com a punt d'inflexió perquè cada vegada més aquests treballs estan compartits entre homes i dones.

Sobre els sous equitatius, molts de nosaltres (jo inclosa abans de realitzar aquest projecte) no en som conscients de la gran bretxa salarial d'avui en via,. Tot i això les respostes m'han sorprès cap a bé en el sentit que només 9

persones han negat aquesta diferència salarial. Cal destacar que tots els enquestats que treballen o han treballat en són conscients. Un dels exemples trobat a les respostes i confirma la discriminació salarial a les dones és per exemple el futbol professional masculí i el futbol professional femení, en que aquestes generalment han de tenir un treball a l'exterior. O bé, el cas d'una de les enquestades de 20 anys la qual rebia menys salari per realitzar la mateixa tasca que altres companys.

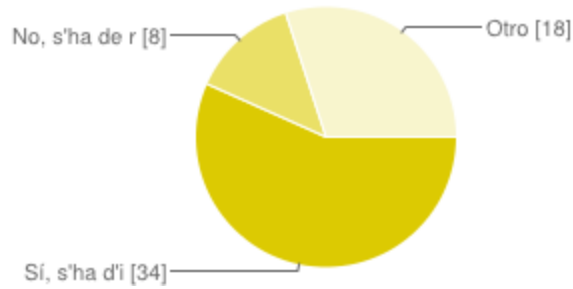
Per concloure, la pregunta sobre l'educació ha obtingut un resultat d'un "100% Sí", fet que resulta molt gratificant.

Pel que fa a la segona part el més sorprenent ha estat l'atribuïment de la violència de gènere a una actitud agressiva. Pot ser que l'agressivitat jugui un paper important, però, personalment crec que aquest tipus de violència ve donada per la manca de respecte, ja que si fos pel primer cas tant homes i dones moririen víctimes de les seves parelles perquè l'agressivitat es troba en el caràcter tant d'una dona com d'un home.

Per últim, fent referència a una actitud de canvi i als mètodes perquè aquesta sigui possible cal destacar que les respostes han estat bastant semblants. La majoria dels enquestats creuen en aquest canvi i comparteixen que encara que molts homes no prenen cap postura al respecte per assolir la igualtat de gènere, cada vegada hi ha més homes que mostren aquesta actitud de canvi. Però, tot i això, calen més associacions i participació de l'Estat per evitar accions com la violència de gènere. Per acabar, tot i ser conscients que s'han de canviar diferents aspectes per aconseguir un món millor, la majoria dels enquestats no saben quins partits polítics espanyols es decanten per prendre mesures per solucionar aquestes discriminacions, però si que ho associen amb partits d'esquerres.

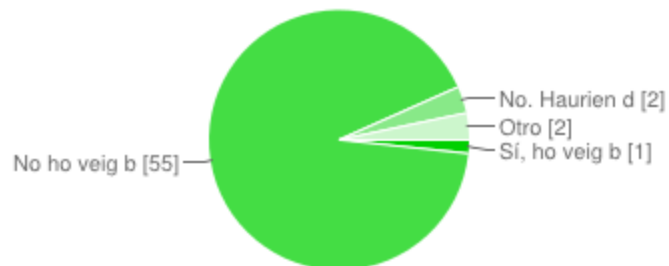
Relació entre el món desenvolupat i el món en via de desenvolupament

Creus que està bé impedir que les nenes viatgin al seu país d'origen per casar-les?

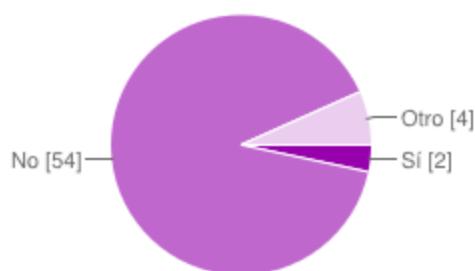
Sí, s'ha d'intentar acabar amb aquest tipus de tradicions i per tant, S'han de prendre diferents mesures.	34	57%
No, s'ha de respectar les tradicions de tots els països.	8	13%
Altres	18	30%

Veus bé que altres actuacions, com l'ablació de clítoris, estiguin prohibides aquí i permeses als seus països?

Sí, ho veig bé. Haurien d'estar prohibides aquí i permeses a allà.	1	2%
No ho veig bé. Haurien d'estar prohibides a tot el món.	55	92%
No. Haurien d'estar permeses a tot el món.	2	3%

Les tradicions s'han de de respectar encara que menyspreïn a les dones i a les nenes i no respectin els seus drets?

Sí	2	3%	Altres	4	7%
No	54	90%			

Conclusions

Aquesta última part anava totalment amb el segon punt de la part teòrica, és a dir, en referència a la situació de la dona a països en via de desenvolupament o subdesenvolupats però posant èmfasi als temes relacionats amb els costums i les tradicions. Tal i com penso jo, a grans trets, la gran majoria de les persones enquestades no són tolerants a les tradicions que afectin a la salut o bé siguin una violació dels drets humans. Per contra, les persones que si que ho veuen mitjanament bé tenen en comú que tot i que respecten aquestes pràctiques s'han d'intentar canviar, sempre i quan les perjudicades hi estiguin d'acord.

Opinió

De manera breu i general, per què creus (o no) que es tracta de manera desigual a les dones?

Conclusions

Per tancar l'enquesta vaig decidir fer una pregunta d'opinió, per així resumir de manera breu tots els temes tocats durant l'enquesta. Les respostes no han estat molt diverses. La majoria de les persones atribueixen la desigualtat de gènere al passat, és a dir, als rols instaurats fa molt de temps i que avui

en dia segueixen vigents. Cal destacar que les persones més grans, han culpats a l'Església i a la falta d'educació que hi havia al segle passat.

3.1.1 Conclusions generals

En general, els resultats de l'enquesta han estat tal i com jo m'esperava. El fet més gratificant és que actualment ja no es té la mentalitat del segle passat. Tothom n'és conscient de la discriminació del gènere femení i per tant, tothom sap que s'han de prendre mesures per acabar amb aquest problema. Moltes vegades la lluita per la igualtat de drets s'associa únicament amb la violència de gènere, ja que és un tema molt present a la televisió o als diaris. Potser el tema en el que creia que hi havia més ignorància, que és l'àmbit laboral, però després d'haver vist els resultats puc afirmar que poc a poc tothom se'n va adonant d'un dels grans problemes d'avui en dia, com és la manca d'igualtat entre gèneres. I aquest fet m'ajuda a verificar la meva hipòtesi, és a dir, que hi pugui existir el feminisme a un país tercermundista començant primerament per un canvi de mentalitat als països desenvolupats.

3.2 Xerrada amb el Punt Dona

Dia 26 de Novembre de 2014

Gràcies a diferents contactes vaig poder assistir a una reunió amb la Rafi i l'Adriana, coordinadores del Punt Dona de Llinars del Vallès. La trobada no estava planejada per ser una entrevista amb preguntes tancades i respostes limitades, l'objectiu era que elles m'expliquessin en general el servei que elles presten al poble i les seves opinions i anècdotes. Després d'una hora i tres quarts vaig extreure'n la següent informació:

3.2.1 Informació general

El Punt Dona és un servei i un espai de referència per a totes les dones de Llinars, Sant Antoni i Sant Pere de Vilamajor i Vilalba Sasserra. Dones de totes les edats, procedències, amb diferents formacions, diversos interessos, inquietuds i necessitats.

És un lloc de trobada amb altres dones per compartir experiències, moments, per participar, per canalitzar juntes iniciatives i per anar creant una xarxa que faci visible el paper tan important que les dones estan portant a terme en la societat.

A més, també es vol donar veu a totes les dones, conèixer les propostes, interessos i necessitats que tenen, per continuar avançant plegades amb l'objectiu de construir una societat més igualitària. Al mateix temps, es volen impulsar accions amb i per a elles i és per això, que la participació de totes és prioritària.

A més, el Punt Dona pretén donar resposta a les diferents demandes d'informació i atenció, potenciar els processos d'autonomia de les dones i contribuir a la superació de les situacions de desigualtat de gènere.

Per últim, es compta amb diferents serveis d'atenció específica: atenció i suport psicològic i servei jurídic especialitzat.

Respecte el Servei d'Assessoria jurídica per a dones, l'Ajuntament de Llinars del Vallès, en col·laboració amb l'Oficina de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home de la Diputació, s'encarrega d'informar sobre els drets de les dones de la mà d'una advocada, per així ajudar a totes aquelles dones que necessitin orientació en consultes relacionades amb temes relacionats amb aquests rets. Els motius de consulta (confidencial i gratuïta) poden estar relacionats amb diversos aspectes: drets de la família (separacions, etc.), maltractaments, conflictes per propietats, drets laborals, conflictes penals, assetjament, maternitat, matrimoni i parelles de fet o estrangeria

3.2.2 Inicis

El Punt Dona es va iniciar el 2008 impulsat per la Rafi, que és també regidora de Llinars del Vallés i per l'Adriana. Als inicis no tenien gaire èxit, la participació era escassa i no semblava que les dones del poble mostressin gaire interès per millorar-ho, però simplement per la por que moltes d'aquestes dones tenien. Una anècdota és el cas d'una dona, que actualment assisteix sempre que hi pot a les activitats però que fins el dia que es va atrevir va estar dos anys amb el díptic del Punt Dona al moneder. Ara potser sembla un fet divertit però com va dir la Rafi és aquesta por del que els altres pensin i la mentalitat tancada de moltes dones la que s'ha de superar; s'han de trencar barreres. Aquest és un dels objectius que avui en dia té el Punt Dona.

3.2.3 Qui hi assisteix?

Actualment la participació ha augmentat i hi ha una mitjana de 30 dones per activitat. La gran majoria de les dones que hi assisteixen són dones de nacionalitat espanyola, és a dir, no són dones estrangeres o immigrants que possiblement no hi van pel fet que els seus marits els hi prohibeixen. En algun cas, però, si que han realitzat alguna activitat, com la de cuina, en què hi ha hagut un gran nombre de participants i moltes d'elles eren dones marroquines. La curiositat és que aquestes últimes es negaven a provar el menjar cuinat per les dones espanyoles, segurament pels seus costums i tradicions. O bé, un altre dia en que es va fer una activitat relacionada amb la fotografia on hi van assistir un grup de sudafricanes els marits de les quals les esperaven a fora del recinte. Pel fet que els marits les esperessin moltes d'aquestes dones no es van atrevir a agafar les fotografies que havien realitzat o que altres dones espanyoles els hi havia donat.

Una altra dada important és l'edat de les dones que van al Punt Dona; la majoria d'aquestes tenen entre 40 i 50 anys. Per sota dels 40 no hi ha gairebé mai cap presència, en altres paraules, a les joves no els hi interessen aquests assumptes.

Pel que fa a l'estatus social, la gent més humil ja no té problemes en anar a les reunions i comentar tot tipus de temes sense cap por. En canvi, la gent d'estatus alt, potser van una vegada però no hi tornen més bàsicament pel fet que és un poble petit i no volen que la gent se n'assabenti. Prefereixen quedar-se a casa en silenci i sense que ningú les pugui ajudar i això deriva molts cops en problemes per la salut.

3.2.4 Activitats i serveis

Com la introducció diu, al Punt Dona s'hi realitzen moltes activitats. Algunes més encarades a parlar de que poden afectar a les dones negativament o similars, d'altres són sortides per cohesionar les dones que hi assisteixen, o d'altres relacionades amb l'àmbit laboral. Cal ressaltar el fet que aquelles activitats destinades a tractar amb temes més durs com el divorci o la violència de gènere reben menys participació, quan segurament són les que més es necessiten. El que es pot assegurar, però, és que totes aquestes activitats beneficien a les dones que les realitzen, però, personalment a mi em va cridar l'atenció la biodansa.

La biodansa és un sistema que permet, a través de la música, la dansa i el moviment, participar d'un espai per compartir el real del què som. En altres paraules, aquesta activitat té com a objectiu que les participants visquin, sentin, expressin i comparteixin la seva essència i així potenciar la feminitat, la creativitat, l'alegria i sobretot l'amor cap a elles mateixes, alhora que estableixin i reforcin de manera harmònica i fluïda el vincle amorós entre la persona i el seu entorn. És la manera per alliberar tota la càrrega que una dona pot portar dins seu i que d'aquesta manera, els sentiments hi aflorin.

Respecte als serveis, com està explicat anteriorment, el Punt Dona ofereix un servei jurídic. A més, està en col·laboració amb l'Associació de Dones de Llinars del Vallès, que és un servei a la dona quan té qualsevol problema i s'ha de resoldre pels jutjats. Igual que aquesta associació a Espanya i al món n'hi ha moltes que col·laboren conjuntament per evitar que les dones es trobin soles davant qualsevol problema, com per exemple amb la filla de la Rafi que va patir maltractaments de la seva ex-parella. Tot i això, gràcies a la

seva valentia i a no callar, i també gràcies a aquest tipus de serveis va poder resoldre el seu problema en menys d'una setmana, i en casos com aquests és quan un se n'adona que gràcies a dones com l'Adriana i la Rafi, la dona cada dia es pot sentir més protegida.

La Rafi (segona començant per l'esquerre) i l'Adriana (la quarta per l'esquerre) a una reunió.

3.2.5 Els triomfs i els objectius

Les dirigents del Punt Dona són ambicioses i en parlar del que han aconseguit i tot el que els hi queda, la seva cara reflectia orgull per tot el que han aconseguit.

La dona es comença a obrir, va a reunions, assisteix a associacions, a festes a xerrades, a tombs pel poble, etc. Ara ja és capaç d'aguantar i donar l'opinió quan a les xerrades es toquen temes més forts. Ja no s'amaga, explica la seva situació; si ha millorat, si està pitjor. Ara es comencen a veure els resultats. Ara la dona de Llinars del Vallès comença a mostrar amb orgull el fet de ser dona, i per persones com l'Adriana i la Rafi no hi ha sensació que aquesta.

Ara només queda que totes aquelles dones que encara s'amaguen, prenguin exemple d'aquestes, i surtin a demostrar que es senten orgulloses de ser el que són. Al cap i a la fi, la lluita del Punt Dona és aquesta.

4. Conclusions

Després d'un any de treball, un any llarg i dur, puc dir que he acabat el meu treball de recerca i el primer que sento és orgull; orgull per haver-lo fet sobre un tema tant especial com el feminisme i la lluita per la igualtat de drets entre gènere.

Crec que avui en dia els joves de països com Espanya, és a dir, països desenvolupats no ens n'adonem del que tenim i no som agraïts amb totes les persones del passat que van aconseguir fer entendre a la societat que per sobre de tot som persones. Però sobretot les nenes i les noies no som conscients del fet que avui som on som i podem viure com vivim gràcies a la lluita realitzada per un gran nombre de dones, no només espanyoles sinó que d'arreu del món com Olympe de Gouges, amb la qual van aconseguir drets igualitaris, van aconseguir la llibertat de totes nosaltres, que el cap i a la fi és el dret dels drets, el que ens fa veritablement persones.

Després d'un any llarg de treball també he pogut comprovar que el món és injust, per què uns han de tenir de tot i d'altres tan poc? Per què uns països són tan rics i d'altres tan pobres? Per què algunes persones es creuen tan superiors als altres i d'altres es creuen tan inferiors? I per què la societat està tan mal estructurada provocant desigualtats; desigualtats socials, de gènere, etc.? Són un conjunt de perquè's pels que m'agradaria tenir resposta i almenys tranquil·litzar la meva consciència, però no és així. I com que no és així jo vaig decidir començar una lluita el dia que vaig començar a teclejar aquest projecte. Una lluita sobretot a favor de les dones i per una societat igualitària. Gràcies a aquest projecte he pogut veure que encara hi ha molta feina per fer als països desenvolupats (discriminacions laborals, violència de gènere, etc.) però segurament aquest és el primer pas per començar a canviar el món d'avui en dia cap a un món sense discriminacions.

Però sobretot, després d'un llarg any me n'he adonat que hi ha una gran part del món que no veiem des dels països desenvolupats. Malauradament, no veiem les accions inhumanes que s'estan realitzant a països d'Àfrica o Àsia,

com totes les comentades durant tot el treball. Però les dones, en aquest cas, que si que ho poden veure, porten tant de temps essent esclaves d'aquest món regit per les diferències, que no tenen forces ni per aixecar-se contra la societat masclista que les envolta. Tanmateix, les que ho aconseguen com la Malala, que té la valentia com a identitat, tiren endavant campanyes a favor de la igualtat de drets; promouen el feminisme als seus països; i lluiten per poder sentir-se dones. Basant-me en aquests fets puc assegurar i verificar que hi haurà un dia que el món serà igualitari; puc afirmar la meva hipòtesi inicial; la idea de feminisme existirà als països subdesenvolupats. Caldrà la força de les dones del passat, el sacrifici de les dones del present i les ganes de les dones del futur, però ho aconseguirem. Aconseguirem un món on homes i dones puguin viure essent per sobre de tot persones.

5 Bibliografia

Brizas. *Definición de conceptos: feminismo no es lo contrario de machismo* [en línia]. <<http://brizas.wordpress.com/2010/07/06/definicion-de-conceptos-feminismo-no-es-lo-contrario-de-machismo/>> [consulta: juny 2014]

Nicolás Gerardo Annett Frayre. *La mujer en el contexto actual* [en línia]. <http://www.filosofia.mx/index.php/portal/archivos/la_mujer_en_el_contexto_actual> [consulta: juny 2014, juliol 2014]

Alejandra Céspedes. *Rol de la mujer en la Sociedad actual* [en línia]. <<http://dawncoffee.com/reflexiones/rol-de-la-mujer-en-la-sociedad-actual>> [consulta: juny 2014, juliol 2014]

Régine Pernaud. *La mujer en la historia* [en línia]. <<http://www.humanitas.cl/html/biblioteca/articulos/d0159.html>> [consulta: juny 2014, juliol 2014]

Sandra Ferrer. *Mujeres en la historia* [en línia]. <www.mujaresenlahistoria.com> [consulta: juliol 2014, 15 agost 2014, 12 setembre 2014]

Generalitat de Catalunya. Departament de treball. *Dones i treball. Publicació estadística* [en línia]. <http://www.gencat.cat/treball/doc/doc_19176176_1.pdf>. [consulta juny 2014, juliol 2014, 26 setembre 2014]

Generalitat de Catalunya. Departament de treball. *Dones i treball. Recull de termes* [en línia]. <http://www.gencat.cat/treball/doc/doc_28719849_1.pdf> [consulta: juny 2014, juliol 2014, 26 setembre 2014]

Comissió Contra el Patriarcat- CAJEI. *Diccionari sobre conceptes bàsics del feminisme* [en línia]. <<http://arran.cat/wp-content/uploads/2013/11/diccionari-sobre-conceptes-basics-del-feminisme.pdf>> [consulta: juny 2014, 10 agost 2014, 12 setembre 2014]

Juan Carlos Ocaña. El feminismo y el movimiento obrero [en línea] <<http://clio.rediris.es/udidactica/sufragismo2/movobrero.htm>> [consulta: 10 agost 2014]

Juan Carlos Ocaña. *Los orígenes del feminismo* [en línea] <<http://clio.rediris.es/udidactica/sufragismo2/origfem.htm>> [consulta: 10 agost 2014, 9 setembre 2014]

Juan Carlos Ocaña. *La oposición al sufragismo* [en línea]. <<http://clio.rediris.es/udidactica/sufragismo2/antisufrag.htm>> [consulta: 12 agost 2014, 5 setembre 2014].

Juan Carlos Ocaña. *Biografías* [en línea] <<http://clio.rediris.es/udidactica/sufragismo2/biogra.htm>> [consulta: 12 agost 2014, 13 agost 2014, 9 setembre 2014]

Josantonius Blog. *Decadencias de la mujer del siglo XVIII y la actualidad* [en línea]. <<http://josantonius.blogspot.com.es/2011/01/decadencias-de-la-mujer-del-siglo-xvii.html>> [consulta: 14 agost 2014]

About. *Declaración de la mujer y la ciudadana* [en línea]. <<http://feminismo.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=feminismo&cdn=espanol&tm=79&f=00&tt=65&bt=8&bts=8&zu=http%3A//www.edukanda.es/mmediatecaweb/data/zip/869/docs/declaracionDerechosMujer.pdf>> [consulta: 14 agost 2014]

CNICE. Tipos de feminismo [en línea]. <<http://concurso.cnice.mec.es/cnice2006/material003/Trabajos/FeminismoB/Tipos.pdf>> [consulta: 19 agost 2014, 1 setembre 2014]

Juan Carlos Ocaña. *Cronología – Sufragismo y Feminismo, 1789-1945* [en línea] <<http://www.historiasiglo20.org/sufragismo/crono.htm>> [consulta: 14 d'agost, 2 setembre 2014, 5 setembre 2014]

Montserrat Barba Pan. *Olympe de Gouges, la traición a la Revolución Francesa* [en línea]. <<http://feminismo.about.com/od/igualdad/fl/Olympe-de->

[Gouges-la-mujer-en-la-Revolucioacuten-Francesa.htm](#)> [consulta: 19 agost 2014, 5 setembre 2014, 7 setembre 2014, 9 setembre 2014]

Susana Gamba. *Feminismo del siglo XXI – Mujeres en red. El periódico feminista* [en línia] < <http://www.mujeresenred.net/spip.php?mot312> > [consulta: 5 setembre 2014]

Coral Herrera. *Logros y retos del feminismo en el siglo XXI* [en línia] <<http://kaosenlared.net/secciones/10642-logros-y-retos-del-feminismo-en-el-siglo-xxi> > [consulta:5 setembre 2014]

Ética. *Origen y evolución histórica del feminismo* [en línia]. <http://etica-4a.blogspot.com.es/2009/02/origen-y-evolucion-historica-del.html> [consulta: 9 setembre 2014]

Juan Carlos Ocaña. *El triunfo del sufragismo (1845)* [en línia]. <<http://clio.rediris.es/udidactica/sufragismo2/triunsufrag.htm> > [consulta: 9 setembre 2014, 12 setembre 2014].

Juan Carlos Ocaña. *Los orígenes del feminismo histórico (1789-1945)* [en línia] < <http://www.mujeresenred.net/spip.php?mot312> > [consulta: 9 setembre 2014]

AMC Debora. *Historia del feminismo.* [en línia] <<http://es.slideshare.net/amcdebora/historia-del-feminismo-4250226>> [consulta: 9 setembre 2014]

Helena Escoda Casas. *Orígenes del feminismo – Mirada histórica biocentrista*[enlínia]<<http://miradahistoricabiocentrista.wordpress.com/2013/01/31/origenes-del-feminismo-historico/>> [consulta: 9 setembre 2014]

Creative Commons. *HISTORIA DEL FEMINISMO* [en línia] <http://www.tnrelaciones.com/historia_feminismo/ > [consulta: 9 setembre 2014]

Ana María Ribes Crespo. *El sufragisme i la conquesta de la igualtat* [en línia] <<http://roderic.uv.es/handle/10550/25755> > [consulta: 17 setembre]

Tdk159. *El sufragisme | La Revolució Industrial – Documentos de Investigación* [en línia] <<http://www.buenastareas.com/ensayos/El-Sufragisme-i-La-Revoluci%C3%B3-Industrial/6936801.html>> [consulta: 17 setembre 2014]

Houndix. *Compartiendo ideales* [en línia] <<http://compartiendo-ideales.blogspot.com.es/2013/05/feminismo-machismo-y-hembrismo.html>> [consulta: 27 setembre 2014]

Vaivasuata. *Diferencia entre machismo y feminismo* [en línia]. <<http://diferenciaentre.info/diferencia-entre-machismo-y-feminismo/>> [consulta: 27 setembre 2014]

Vanesa Rodriguez. *Los mejores y peores paises para la mujer* [en línia] http://www.huffingtonpost.es/2014/10/29/mejores-peores-paises-mujer_n_6069266.html [consulta: 15 octubre 2014, 28 octubre 2014]

Maria Antunez. *Los derechos de la mujer* [en línia] <http://www.enfemenino.com/feminismo-derechos-igualdad/derechos-de-la-mujer-d55323c627433.html> [consulta: 15 octubre 2014, 16 octubre 2014]

EFE. *Violencia paises nórdicos* [en línia] http://sociedad.elpais.com/sociedad/2007/04/28/actualidad/1177711202_850215.html [consulta: 25 novembre 2014, 27 novembre 2014, 28 novembre 2014]

José Lobo. *Trabajo esclavó en la índia* [en línia] <http://www.elconfidencial.com/espana/2012/03/23/trabajo-esclavo-en-la-india-tres-empresas-espanolas-estan-incluidas-en-la-lista-negra-94749> [consulta: 7 desembre 2014, 8 desembre 2014, 9 desembre 2014]

ONG Medicus Mundi. *La mujer en el tercer mundo* [en línia] http://www.zabalketa.org/files/documentacion/Monogr%C3%A1ficos/La-mujer-en-el-Tercer-Mundo/mujer_tercer_mundo.pdf [consulta: 7 desembre 2014, 8 desembre 2014, 15 desembre 2014]

Mujeres del Tercer Mundo [en línea]
<https://sites.google.com/site/tematicasocial/mujeres-del-tercer-mundo>

[consulta: 27 noviembre 2014, 28 noviembre 2014, 15 diciembre 2014]

AECID. *Las niñas más pobres* [en línea]
http://www.euractiv.es/noticias/politica_desarrollo/noticia.php?noticia=6378

[consulta: 28 noviembre 2014, 29 noviembre 2014, 2 diciembre 2014]

Unicef: *protección infantil* [en línea]
http://www.unicef.org/spanish/protection/index_genitalmutilation.html

[consulta: 18 diciembre 2014, 19 diciembre 2014]

Robert Grossman. *Día mundial de la tolerancia sero a la MGF* [en línea]
[http://www.enredate.org/cas/dia-mundial-de-tolerancia-cero-a-la-ablacion-](http://www.enredate.org/cas/dia-mundial-de-tolerancia-cero-a-la-ablacion-mutilacion-genital-femenina)

[mutilacion-genital-femenina](http://www.enredate.org/cas/dia-mundial-de-tolerancia-cero-a-la-ablacion-mutilacion-genital-femenina) [consulta: 18 diciembre 2014, 19 diciembre 2014]

Carlos Martínez. *Selección de organizaciones feministas* [en línea]
<http://www.fuhem.es/ecosocial/noticias.aspx?v=9537&n=0> [consulta: 18

diciembre 2014]

Ángeles Espinosa. *Mujeres españolas desafían su prohibición* [en línea]
[http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/10/26/actualidad/1382785320_413](http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/10/26/actualidad/1382785320_413614.html)

[614.html](http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/10/26/actualidad/1382785320_413614.html) [consulta: 27 noviembre 2014, 7 diciembre 2014, 8 diciembre 2014]

Informe sobre la realidad sociolaboral de las mujeres españolas [en línea]
<http://www.ces.es/documents/10180/18510/Inf0111> [consulta: 26 noviembre

2014, 29 noviembre 2014, 20 diciembre 2014]

Yolanda Martínez. *Corrientes feministas más importantes* [en línea]
<http://www.tercerainformacion.es/spip.php?article62333> [consulta: 15

diciembre 2014, 16 diciembre 2014]

TN Relaciones. *Diferentes corrientes feministas* [en línea]
http://www.tnrelaciones.com/corrientes_feministas/index.html [consulta: 15

diciembre 2014, 16 diciembre 2014]

6 Annex

1 Cronologia

Com hem vist fins ara les dones del passat van haver de dur a terme una lluita i un esforç tant a nivell d'activisme com de pensament, per anar aconseguint poc a poc els drets que ens eren privats en un passat però que actualment moltes de nosaltres podem gaudir i que per desgràcia n'hi ha que encara que no tenen aquest "privilegi".

Mostra d'aquest sacrifici són els nombrosos fets històrics que han tingut lloc als segles passats, però tot i això, hi ha dates més significatives que d'altres i que val la pena recordar-les d'una manera sintetitzada en la següent cronologia.

1789 Es produeix el primer moviment feminista durant la Revolució Francesa, quan els dones de París, mentre caminaven cap a Versalles i al crit de "llibertat, igualtat i fraternitat" (lema de la revolució), exigiren per primera vegada el dret al vot per la dona.

1791 L'activista Olympe de Gouges presenta a l'Assemblea Nacional Francesa la "Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadana", declaració que reclamava la dignitat de les dones i per tant, el reconeixement dels seus drets i llibertats fonamentals.

1792 L'anglesa Mary Wollstoncraft publica el llibre "Reivindicació dels drets de la Dona", un dels manifestos feministes més radicals de la història, inspirat sobre la base de canviar la idea que la dona no només existia per proporcionar plaer a l'home i proposant que aquesta rebés el mateix tracte que aquest en quant a educació, drets polítics, treball i fos jutjada pels mateixos patrons morals que l'home.

1832 Mary Smith de Stannore, una dama d'alt rang, presenta a la Cambra Dels Comuns d'Anglaterra, una petició reclamant els drets polítics de les dones.

1848 Primera convenció sobre els drets de la dona als Estats Units on es fa la Declaració de Sèneca Falls (Declaració de Sentiments, tal com ho

nombraven les dones) i és considerat com el moment fundacional del feminisme estatunidenc .

1866 Durant el primer Congrés de la Unió Internacional de Treballadors, s'aprova una resolució que reivindica la condició de treballadora per la dona. Es pot considerar un gran triomf, després de dur a terme varies vagues d'obreres demanant les mateixes condicions laborals dels homes, com la de 1857 a Nova York.

1893 Nova Zelanda concedeix el dret al sufragi de les dones convertint-se així en ser el primer país del món en fer-ho.

1903 Marie Curie, primera dona premiada per l'acadèmia sueca, rep el Nobel de Física pels seus descobriments de dos elements químics.

1906 Finlàndia concedeix el vot femení, convertint-se en el primer país europeu on les dones gaudeixen d'aquest dret.

1908 El 8 de març moren més d'un centenar d'obreres en un incendi a una fàbrica tèxtil de Nova York, mentre aquestes es mobilitzaven per reclamar la igualtat de condicions laborals amb els homes. Aquest dia va quedar en memòria de tots i es per això que dos anys després es va establir com el Dia de la Dona.

1911 Al primer Dia Internacional de la Dona, més d'un milió d'homes i dones van sortir al carrer a manifestar-se en contra la discriminació laboral i política de la dona. Durant els següents anys, aquest dia es comença a celebrar a altres països com França o Suècia.

1912¹³ A Espanya s'aprova la "Llei de la cadira" promoguda per la inspectora de treball, María de Echarri, que permet a les dones treballadores de la indústria i el comerç disposar d'una cadira durant les hores de treball.

1918 S'estableix a Madrid, l'Associació Nacional de Dones Espanyoles (ANME), fundada per Victoria Kent i integrada per mestres, escriptores i altres dones interessades en promoure el sufragi femení.

A més a Anglaterra, el Parlament Britànic es veu forçat a aprovar el sufragi femení per les dones majors de 30 anys.

¹³ Les dates que apareixen en color lila corresponen a fets produïts a Espanya.

1919 Es reforma la Constitució dels Estats Units pe permetre el vot a totes les dones majors d'edat.

1921 Primera manifestació espanyola de dones sufragistes a Madrid promoguda per Carmen de Burgos des de l'associació femenina "Cruzada de Mujeres Españolas".

1928 La dona participa per primera vegada a uns Jocs Olímpics, exactament va ser Elizabet Robinson (USA) als jocs d'Amsterdam.

1930 Victoria Kent, primera advocada al món que defensa un cas davant un Tribunal Suprem. Un any després esdevé la primera dona en tenir un càrrec públic a Espanya, com a directora general de presons.

1931 S'aprova a Espanya l'Assegurança de Maternitat, el que significa un període de baixa maternal i una atenció sanitària a les dones treballadores. La Constitució Espanyola de la II República concedeix el dret de sufragi a les espanyoles majors d'edat (23 anys) i voten per primera vegada a les eleccions de 1933. A més es va afavorir totalment la igualtat de drets pel que fa a la vida familiar i conjugal. La principal promotora d'aquests triomfs va ser la diputada radical Clara Campoamor que aquest mateix any va fundar la "Unión Republicana Feminista".

1932 Es dictamina la Llei del Divorci, a Espanya.

1938 Al "Fuero del Trabajo" emès pel govern franquista es prohibia el treball femení. Desgraciadament, la dona espanyola va perdre tots els drets obtinguts fins el moment.

1960 Dolores Ibárruri és nomenada presidenta del Partit Comunista d'Espanya, convertint-se així en ser la primera dona espanyola que ocupa un càrrec semblant.

1963 La russa Valentina Tereshkova va ser la primera dona astronauta en viatjar a l'espai durant tres dies, per demostrar així la igualtat de condicions físiques entre homes i dones durant els viatges espacials.

1975 La ONU realitza a Mèxic la I Conferència Mundial sobre la Dona, esdeveniment en el qual es va declarar 1975 com Any Internacional de la Dona. El resultat d'aquesta conferència va ser la proclamació del "Decenni de les Nacions Unides per la Dona".

1975 S'anul·la la Llicència Marital a Espanya, per la qual la dona necessitava el permís signat pel marit per exercir certs drets, com per exemple, firmar contractes de treball, cobrar el seu salari, treure's el carnet de conduir...

1979 L'Assemblea General de l'ONU aprova la "Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la Dona", a la que ja s'hi ha adherit més de 130 països..

1980 Es realitza a Copenhaguen la II Conferència Mundial sobre la Dona i que té com a objectiu avaluar el desenvolupament del "Decenni per la Dona" i s'aprova un "Programa d'Acció" per a la segona meitat del decenni, donant-li èmfasi a temes relatius a la salut, l'educació i l'ocupació.

1981 Es duu a terme la Primera Trobada Feminista Llatinoamericana i del Carib, celebrada a Colòmbia, on es proposa establir el dia 25 de novembre com a data commemorativa del Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència contra la Dona

1985 Té lloc a Nairobi, Kenia, la III Conferència Mundial sobre la Dona amb l'objectiu d'avaluar els avenços aconseguits i els obstacles trobats durant el "Decenni de les Nacions Unides per la Dona.

1985 Neix la primera llei de despenalització de l'avortament a Espanya (cas de violació, malformació del fetus y malaltia o perill de vida per la mare).

1993 Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona.

1995 Es realitza la IV Conferència Mundial sobre la Dona per analitzar i discutir la situació de la dona arreu del món i identificar les accions prioritàries per aconseguir la igualtat i la pau al món.

2002 Les dones afganes s'alliberen del "burka", després de la caiguda el govern talibanes.

2003 L'hora de la igualtat al treball: L'OIT (Organització Internacional del Treball), edita el seu primer informe sobre la discriminació al treball.

2 Model d'enquesta

Igualant diferències

Enquesta pel Treball de Recerca totalment anònima.

*Obligatori

Sexe *

- M
 F

Edat: *

Situació laboral: *

Estudio, treball, en atur, jubilat/da

Saps que és el feminisme? *

- Sí
 No
 N'he sentit a parlar
 Altres:

En cas de que hagi respòs "Sí" el feminisme: *

Pots triar més d'una resposta.

- Defensa la superioritat de les dones envers els homes.
 Lluita per la igualtat entre gèneres.
 Comporta accions de caire radical.
 Ha de prendre més importància (associacions, Estat, ...)
 Altres:

Saps que és el masclisme? *

- Sí
- No
- N'he sentit a parlar
- Altres:

En cas d'haver respòs "Sí" el masclisme: *

Pots triar més d'una resposta.

- Defensa la superioritat de l'home envers la dona.
- Lluita per la igualtat de gèneres.
- Va relacionat amb la violència de gènere.
- Predomina en la societat d'avui en dia, és a dir, té relació amb molts aspectes (laborals, educatius, etc.).
- Altres:

Sobre els drets i les llibertats universals, creus que han de ser iguals per a tothom? *

- Sí
- No, s'han d'establir diferències segons el gènere (home, dona).
- No, s'han d'establir diferències segons l'estatus social.
- Altres:

Món desenvolupat

Aquesta secció fa referència a diferents aspectes (laborals, d'educació...) de països desenvolupats.

Creus que hi ha treballs que les dones no poden realitzar, és a dir, treballs exclusius pels homes? *

- Sí
- No

Per què? *

En cas que hagi respòs "Sí", posa'n algun exemple.

Creus que hi ha treballs que els homes no poden realitzar, és a dir, treballs exclusius per les dones? *

- Sí
- No

Per què? *

En cas que hagi respòs "Sí", posa'n algun exemple.

Qui s'encarrega de fer les feines de casa a la teva família? *

Planxar, netejar, tenir cura dels fills...

- Mare
- Pare
- Tots dos
- Altres:

Creus que els sous entre homes i dones són equitatius? *

- Sí
- No
- Altres:

En cas de que coneguis algun exemple de discriminació laboral (fent referència als sous), comenta'l breument.

Sobre l'escolaritat: creus que les nenes han de tenir els mateixos estudis i oportunitats que els nens? *

- Sí
- No
- Altre:

Per què?

Resposta breu.

La violència de gènere és causada per: *

A Espanya ja hi ha 48 víctimes mortals aquest any 2014. (Pots triar més d'una resposta).

- Diferències de rol
- Manca d'igualtat
- Manca de respecte
- Actitud agressiva que presenten algunes persones
- Altres:

Creus que els homes mostren una actitud de canvi, és a dir, exigeixen la igualtat? *

- Sí
- No
- Altres:

És necessària una ideologia (feminisme) o unes actuacions (associacions, etc) per defensar a les dones? *

- Sí
- No
- Altres:

Amb l'Estat i els partits polítics n'hi ha suficient? *

- Sí
- No
- Altres:

Actualment a Catalunya i Espanya quin partit dels que coneixes defensa a les dones? *

En cas de no saber-ne, contestar "cap".

Relació entre el món desenvolupat i el món en via de desenvolupament

Aquesta secció fa referència a diferents aspectes (tradicions, etc) que estableixen una relació entre els països desenvolupats i els països en via de desenvolupament.

Creus que està bé impedir que les nenes viatgin al seu país d'origen per casar-les? *

- Sí, s'ha d'intentar acabar amb aquest tipus de tradicions i per tant, s'han de prendre diferents mesures.
- No, s'ha de respectar les tradicions de tots els països.
- Altres:

Veus bé que altres actuacions, com l'ablació de clítoris, estiguin prohibides aquí i permeses als seus països? *

L'ablació de clítoris és una pràctica que consisteix en la mutilació del clítoris per tal que la dona no pugui tenir plaer sexual. És pràctica sobretot a l'Àfrica.

- Sí, ho veig bé. Haurien d'estar prohibides aquí i permeses a allà.
- No ho veig bé. Haurien d'estar prohibides a tot el món.
- No. Haurien d'estar permeses a tot el món.
- Altres:

Les tradicions s'han de de respectar encara que menyspreïn a les dones i a les nenes i no respectin els seus drets? *

- Sí
- No
- Altres:

Opinió: De manera breu i general, per què creus (o no) que es tracta de manera desigual a les dones?